

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Р. О.Максимович

« ____ » _____ 2023 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: **ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ UNICEF**

Виконавець: Ван Хечен

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Патюк Світлана Олександрівна

Нормоконтролер: Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПРАВА ДИТИНИ ЯК ОБ’ЄКТ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ	7
1.1. Еволюція концепції захисту прав дитини.....	7
1.2. Міжнародна інституціоналізація системи захисту прав дитини.....	15
РОЗДІЛ 2. UNICEF ЯК ОСНОВНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ОРГАН ООН В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ	23
2.1. Історія створення Дитячого фонду ООН, його правовий статус.....	23
2.2. Принципи, функції та цілі діяльності UNICEF.....	30
2.3. Співробітництво UNICEF з іншими інституціями в сфері захисту прав дитини.....	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ UNICEF В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ	46
3.1. Загальна характеристика основних етапів діяльності Дитячого фонду ООН	46
3.2. Основні проблеми та пріоритети подальшого функціонування UNICEF в сфері захисту прав дитини	54
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження зумовлюється тим, що сьогодні питання захисту прав дітей потребує особливої уваги. В даний час становище дітей ускладнюється різноманітними негативними проявами: торгівля дітьми, їх викрадення, економічна та сексуальна експлуатація стали повсякденною реальністю у всіх регіонах світу. У всьому світі мільйони дітей зайняті працею, яка перешкоджає їх розвитку та освіті, а також позбавляє засобів для існування в майбутньому. Багато із них залучені до найгірших форм дитячої праці, що завдає незворотної фізичної чи психологічної шкоди або навіть загрожує їхньому життю. Така ситуація представляє нетерпиме порушення прав дітей.

Ефективність визнання, забезпечення та захисту прав підростаючого покоління потенційно визначає майбутнє кожної нації та людства загалом, а тому забезпечення прав дітей та їх правовий захист, безумовно, є одним із пріоритетних напрямків міжнародного співробітництва.

Варто відмітити, що проблемі охорони та захисту прав дитини сьогодні приділяється все більше уваги. В рамках міжнародних урядових та неурядових організацій проводиться ряд конференцій, заходів, кампаній. Однак, на міжнародному рівні права дітей й досі не отримали належного та надійного захисту. За часту, повноваження окремих міжнародних інституцій реалізуються виключно в рамках нормотворчої та агітаційної діяльності. У зв'язку з чим, особливий інтерес викликає діяльність міжнародних організацій, практична діяльність яких спрямована на захист та охорону прав дітей.

Дитячий фонд ООН є однією з таких організацій. Протягом 70 років ЮНІСЕФ працює на місцях у 190 країнах і територіях, щоб сприяти виживанню, захисту та розвитку дітей. З метою виконання своїх завдань Дитячий фонд ООН широко співпрацює як з державами, так і урядовими та неурядовими організаціями.

ЮНІСЕФ є рушійною силою, яка допомагає побудувати світ, у якому реалізуються права кожної дитини. Фонд забезпечує медичне обстеження, лікування та харчування дітей, якісну базову освіту для всіх хлопчиків і дівчаток, а також захист дітей від насильства, експлуатації. ЮНІСЕФ є також найбільшим у світі постачальником вакцин для країн, що розвиваються. Як глобальний авторитет, ЮНІСЕФ може впливати на тих, хто приймає рішення на глобальному рівні, і втілювати в реальність інноваційні ідеї в сфері визнання, охорони та захисту прав дітей.

Теоретичні та практичні аспекти функціонування Дитячого фонду ООН в сфері міжнародної системи захисту прав дітей в тій чи іншій мірі розглядалися в наукових працях низки зарубіжних та вітчизняних вчених. До зарубіжних вчених, на роботах яких ґрунтуються результати цього дослідження, насамперед, слід віднести: Дж. ван Б'юрена, Дж. Дьюї, Я. Корчака, Ф. Ар'еса, І. Вільямса, С. Лунді, Т. Мерой, Х. Хейнц, Л. Хенкіна та ін.

Серед українських вчених слід відзначити роботи: О. Антонова, Т. Бордуніс, І.Е. Борисюк, О. Бурлаки, Е. Відавської, Ю. Губаль, О. Дрозд, Т. Хуторянської, П.А. Зеленьк, А.Ю. Ковальчук, Н. Крестовської, Н. Лінник, Л.О. Рибинської, М. Фоменко, А. Француза, К. Перепадіна, Н.В. Хендель, О.В. Пасечник, Т.В. Череватової, О. Шульца, А. Ярошук.

Варто відмітити, що в межах вітчизняної науки міжнародного права відсутні комплексні роботи предметом яких виступала б діяльність ЮНІСЕФ як окрема наукова проблема. Разом з тим, дослідження цієї діяльності дає змогу не тільки дослідити історичні аспекти та сучасний стан захисту прав дітей, а й глибше зрозуміти процес становлення всієї системи міжнародно-правового регулювання прав людини та дитини, зокрема.

Вищенаведене свідчить про актуальність аналізу діяльності цієї найважливішої для захисту прав та інтересів дітей міжнародної міжурядової організації.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексний аналіз повноважень, місця та ролі ЮНІСЕФ в сфері захисту прав та інтересів дітей.

Для досягнення поставленої мети, необхідно виконати ряд наступних завдань:

- проаналізувати еволюцію концепції захисту прав дитини;
- розглянути інституціоналізацію системи захисту прав дитини на міжнародному рівні;
- проаналізувати історію створення Дитячого фонду ООН, його правовий статус;
- розкрити принципи, функції та цілі діяльності UNICEF;
- охарактеризувати співробітництво UNICEF з іншими інституціями в сфері захисту прав дитини;
- провести загальну характеристику основних етапів діяльності Дитячого фонду ООН;
- визначити основні проблеми та пріоритети подальшого функціонування UNICEF в сфері захисту прав дитини.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правові відносини в сфері визнання, закріплення, охорони та захисту прав дитини. **Предметом дослідження** виступають функції і механізм діяльності Дитячого фонду ООН в цій сфері міжнародних відносин.

Методологічну основу дипломної роботи склав комплекс наукових методів пізнання, в тому числі конкретно-історичний, системно-функціональний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, логічний та інші методи, а також теоретичні положення в сфері міжнародного публічного права. Проведено формально-юридичний аналіз документів ООН, резолюцій та інших нормативних актів в сфері захисту прав дитини.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати дослідження були опубліковані у межах наступних науково-практичних конференцій, круглих столів та семінарів:

- XVI Міжнародній науково-технічній конференції «АВІА-2023», (18-20 квітня 2023 року, Національний авіаційний університет).

Структура роботи зумовлюється її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів основного матеріалу, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ПРАВА ДИТИНИ ЯК ОБ'ЄКТ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

1.1. Еволюція концепції захисту прав дитини

На сучасному етапі розвитку суспільства особистість людини визначається як найвища соціальна цінність, через що, і захисту дітей, охороні їх прав приділяється досить велике значення, як на рівні міжнародно-правового регулювання, так і під час здійснення міжнародної політики (на рівні міжнародних відносин).

Міжнародний захист прав дитини в даний час реалізується за кількома ключовими напрямками [2, с. 106]:

- розробка декларацій, договорів, конвенцій, резолюцій з метою підготовки міжнародних стандартів у сфері охорони та захисту прав дитини, як єдиної правової бази для держав;
- створення контрольних органів міжнародного рівня для захисту прав дитини;
- приведення національного законодавства до відповідності із міжнародними стандартами в сфері захисту прав дітей;
- надання державам міжнародної допомоги через міжнародні урядові та неурядові організації, а також різного роду приватні фонди.

На рівні міжнародного права під дитиною розуміється «кожна людська істота до досягнення нею 18-річного віку, якщо за законом, застосовним до даної дитини, вона не досягає повноліття раніше» [24]. Визнання прав дитини закріплено в межах ідей Загальної декларації прав людини. У ній вказується, що «материнство і дитинство дають право на особливе піклування і допомогу» [19]. Міжнародне співтовариство, визнаючи необхідність забезпечення рівних прав усім дітям, визнає також і необхідність надання допомоги та підтримки дітям.

Проте, варто відмітити, що уявлення про те, що діти мають або повинні мати права, має відносно недавнє походження. Історично склалося так, що діти вважалися соціально незначимими і були в приниженому становищі у порівнянні з дорослими. Діти не отримували жодного спеціального догляду чи захисту з боку держави. Використання дітей як політичних заручників і як засіб забезпечення за боргами простежується ще в історії Древнього Вавилону. У стародавньому світі допускалися такі явища, як сексуальне насильство над дітьми, жертвопринесення дітей і дітовбивство жінками позашлюбних дітей. Вважалося, що небажані та слабкі діти виснажують сім'ю, вони були часто занедбані, їх продавали в рабство або для занять проституцією. Дитинство вважалося неважливим перехідним періодом фізичної та психічної незрілості.

Батьки користувалися абсолютним правом на своїх дітей, правом послуху, послуг і доходів, а також повного контролю над їхньою особистістю і майном до XIX ст., що було пов'язано із всезагальною доктриною римського права «Patria potestas» (батьківська влада). Ця латинська фраза позначила сукупність повноважень і прав, які, за римським правом, належали батькові, як главі сім'ї, щодо його дружини і дітей [10].

На думку істориків, поява поняття «дитинство» як окремого етапу життя відбулося порівняно недавно і є європейською соціальною конструкцією. До цього не існувало значних відмінностей між дітьми та дорослими. Ідея проти жорстокості по відношенню до дітей і турбота про їх фізичне та емоційне благополуччя посилилася лише наприкінці XVIII ст. [12, с. 33].

Вперше права дітей як самоцінний феномен були визнані у Франції в 1792 році у документі із символічною назвою «Проголошення прав дитини». Через 17 років Швеція запропонувала концепцію створення незалежних органів для моніторингу діяльності уряду у сфері захисту прав особистості [10].

За старих часів у Швеції, як і в більшості країн світу, влада покладала всю відповідальність за виховання дітей на батьків. Близько 150 років тому законодавство у Швеції надавало чоловікові право піддавати фізичному покаранню свою дружину, працівників та дітей. Діти зазнавали всіх покарань, включаючи смертну кару та каторжні роботи. У XVII ст. англійські в'язниці були повні підлітками 12-річного віку, а у знаменитій «Кароліні» - Кримінально-судове укладання короля Карла V (1532), передбачалася смертна кара підліткам, які вчинили значні крадіжки і при обтяжуючих обставин. Тут діяв принцип «злий намір заповнює нестачу віку» [10]. І хоча в «Кароліні» говорилося, що підлітки молодші 14 років не повинні зазнавати смертної кари, горезвісний «злий намір» легко допомагав цю заборону обійти. До середини XIX ст. не було зроблено нічого, щоб, враховуючи вік неповнолітніх, відсутність у них життєвого досвіду, захистити їх правовими від караючого меча правосуддя. Наприклад, у США діяли закони, що встановлювали рівну для неповнолітніх і дорослих кримінальну відповідальність.

Досягнення в галузі медицини, харчування та психології у другій половині XIX ст. знову підтвердили думку про те, що діти не є просто мініатюрними дорослими, а мають свої особливі характеристики та потреби. До кінця XIX ст. в промислово розвинених країнах діти були видалені з дорослих в'язниць, були засновані дитячі будинки і для розумово відсталих дітей забезпечено якісніше лікування. Держава ж поставила себе між дитиною та сім'єю і обмежила багато в чому необмежену владу батька. Це стимулювало відмиранню поняття про те, що батько завжди повинен мати право опіки над своїми дітьми та появу невизначеного стандарту «найкращих інтересів дитини». Обидва батьки набули загального обов'язку виховувати та захищати дитину [29, с. 55].

Міжнародний рух на захист прав дітей розпочався на початку XX ст. Він характеризувався інтернаціоналізацією та інституціоналізацією гуманітарних ідеалів такими групами, як Міжнародний комітет Червоного

Хреста, Ліга Націй та Міжнародна організація праці. Одним із перших договорів, де діти розглядаються як окрема група, була Міжнародна угода про боротьбу з торгівлею білими рабнями, підписана в Парижі 18 травня 1904 р. [30, с. 42].

Міжнародний захист прав дітей отримав додатковий імпульс у 1919 році після створення Ліги Націй та Міжнародної організації праці. Версальський мирний договір укладений 28 червня 1919 р. в своїй преамбулі декларував необхідність захисту дітей та молодих людей. Міжнародна конференція праці на її першій сесії ухвалила конвенцію про мінімальний вік праці в сфері промисловості, відтоді ухвалено численні конвенції та рекомендації, що стосуються мінімального віку для прийняття на роботу в різних сферах діяльності, а також нормування праці для молоді. Протягом десяти років після свого заснування, Ліга Націй ухвалила Міжнародну конвенцію про боротьбу з торгівлею жінками та дітьми 1921 р. і Конвенцію про рабство 1926 р. [29, с. 56].

Наслідки Першої світової війни спонукали світову спільноту до розуміння того, що в будь-якій війні насамперед страждають не політики та армії, а найбеззахисніші - діти. У зв'язку з цим такі міжнародні організації, як Британський Союз порятунку дітей, шведська «Radda Barnen» та Ліга жінок, у 1923 році звернулися до Ліги Націй з вимогою про негайне ухвалення Декларації прав дитини. І вже через рік, у 1924 році вона була підписана в Женеві на V Асамблеї Ліги Націй [29, с. 56].

В Декларації закріплювалось, що дитині мають бути надані засоби, необхідні для її нормального матеріального і духовного розвитку, а також що діти мають бути захищені від будь-яких форм експлуатації. Женевська декларація 1924 р. не передбачала будь-яких правових зобов'язань держав. Це була декларація - набір моральних обов'язків, по-суті, бажаних стандартів в сфері захисту прав дитини [54].

Разом з тим, Женевська декларація стала першим міжнародно-правовим документом в сфері охорони прав та інтересів дитини та вперше

сформулювала цілі та принципи захисту прав дитини. Вона чітко визначила стратегічний напрямок: «держави зобов'язані виявляти особливу турботу про дітей» в силу їх розумової та фізичної незрілості. Розуміння життєвої потреби захисту дітей та ролі держави у її забезпеченні призвело до того, що на початку 20-х років ХХ ст. у Німеччині вперше в історії було прийнято спеціальний Закон про дітей, який діяв на протязі багатьох років [29, с. 56].

Друга світова війна показала, що Ліга Націй, незважаючи на те, що вона була створена з метою забезпечення миру, злагоди та співпраці, так і не змогла виконати свою історичну місію. В зв'язку з цим її було розпущено в 1945 році, і майже відразу ж - 25 жовтня цього р., було створено ООН, одним із основоположних принципів якої було проголошення поваги до прав та свобод людини без будь-якої дискримінації. Цей принцип було закріплено у преамбулі Статуту цієї організації [44].

З огляду на пріоритет прав людини у вирішенні практично всіх питань міжнародних відносин і прав дитини як складової частини загальнолюдських цінностей, Генеральною Асамблеєю ООН (далі – ГА ООН) у 1946 році було створено Дитячий фонд ООН або UNICEF, який є головним гарантом, механізмом захисту прав дітей у всьому світі.

З цього часу проблема захисту прав дітей вийшла на міжнародний рівень та набула реальних форм. У 1948 році ООН приймає Загальну декларацію прав людини, в якій декілька статей присвячені безпосередньо дітям. В Декларації зазначалося, що «дитина, зважаючи на її фізичну і розумову незрілість, потребує спеціальної охорони та турботи, включаючи і належний правовий захист як до, так і після народження» [19].

ООН, ухваливши Загальну декларацію прав людини і проголосивши в ній невід'ємні права дітей, не зупинилася на цьому. І вже 20 листопада 1959 р. на 14 сесії ГА ООН ухвалює Декларацію прав дитини, яка містила в собі 10 статей, що проголошують соціальні і правові принципи, спрямовані на захист і охорону прав дітей, як на національному, так і міжнародному рівнях: «без розрізнення або дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови,

релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, майнового стану, народження або іншої обставини, що стосується самої дитини або її сім'ї» [29, с. 77].

В Декларації було закріплено основні права дітей [14]:

- рівність, як найкращий засіб забезпечення захисту прав дитини;
- право на ім'я та громадянство;
- право на здорове зростання та розвиток;
- особлива увага до дітей, які мають відхилення у фізичному або психічному розвитку;
- право на любов і розуміння, бажано в сім'ї;
- право на здобуття освіти;
- першочерговість при отриманні захисту і допомоги;
- захист від недбалого ставлення, жорстокості та експлуатації;
- захист від расової, релігійної чи іншої дискримінації.

Декларація 1959 р. визначила основні напрями діяльності держав щодо забезпечення прав дітей: «дитині законом та іншими засобами має бути забезпечено соціальний захист і надано можливості та сприятливі умови, що дозволили б їй розвиватися фізично, розумово, морально, духовно і в соціальному відношенні здоровою і нормальною та в умовах свободи і гідності» [14].

Неоцінене історичне значення Декларації прав дитини 1959 р. полягає в тому, що цей міжнародний документ оголив справжнє становище дітей у світі та вперше гостро поставив перед світовим співтовариством проблему захисту дітей, забезпечення їх виживання та гідного розвитку. Декларація привернула увагу держав, світової громадськості до дітей, поставила їх перед необхідністю створення міжнародного правового документу в сфері захисту дітей. Надалі вона надала значний вплив на зміну політики багатьох держав стосовно молодого покоління.

За роки після прийняття ООН Декларації прав дитини багато уявлень змінилися, склалися нові поняття, і концепція прав дітей набула ширший

характер. Дослідження, проведені UNICEF протягом 1970-х років, показали, що порушення прав дітей були глобальним явищем, міжнародні угоди значною мірою ігнорувалися. До 1976 р. UNICEF став настільки занепокоєний жахливими умовами становища дітей в усьому світі, що його керівництво клопотало до ГА ООН оголосити 1979 рік «Міжнародним роком дитини».

ГА ООН проголосила 1979 рік (рік 20-річчя ухвалення Декларації прав дитини) Міжнародним роком дитини. Цим вона не тільки ще раз звернула увагу світової спільноти на становище дітей, а й змусила світ від простого споглядання перейти до конкретних дій захисту прав дітей. Зміни, що відбулися у світі, і тяжке становище дітей потребували від світового співтовариства прийняття нового документа, у якому не тільки декларувалися б права дітей, а й фіксувалися юридичні норми захисту цих прав.

Таким документом стала Конвенція про права дитини, прийнята ГА ООН 20 листопада 1989 р. (резолюція №44/25). Конвенції стала логічним розвитком Декларації прав дитини 1959 р., суттєво розширивши та конкретизувавши її 10 принципів (які мали декларативний, рекомендаційний характер). Вона була результатом десятирічної роботи багатьох спеціалістів: у розробці документа приймали участь не лише представники держав та міжурядових організацій структури ООН, а й вчені, а також неурядові організації [18, с. 133].

У день відкриття Конвенції до підписання, 26 січня 1990 р., її підписала 61 країна. Не можна не відзначити, що Конвенція про права дитини близька до того, щоб стати першим у світі договором з прав людини, який ратифікують усі країни світу.

Прийняття Конвенції стало значною подією в галузі захисту прав дітей: дитину вперше розглядають не тільки як об'єкт, що потребує спеціального захисту, але і як суб'єкт права, якому надано весь спектр прав людини.

Конвенція складається з 54 статей і охоплює як цивільно-політичні, так і соціально-економічні та культурні права дітей від їхнього народження і до

досягнення повноліття. З прийняттям Конвенції було запроваджено низку нових прав дитини [24]:

- на виживання і розвиток;
- на збереження індивідуальності;
- право вільно висловлювати свої погляди;
- на неучасть у військових діях;
- на фізичне і психологічне відновлення та соціальну реінтеграцію

жертв зловживань та експлуатації.

Ідеї Конвенції безпосередньо стосуються загальнолюдських проблем, її називають «Великою хартією вольностей для дітей», «Світовою Конституцією прав дитини».

Отже, в еволюції концепції захисту прав дитини можна виділити три основних етапи:

1) перший етап з кінця XVIII ст. до створення в 1945 році ООН. Він характеризується зародженням міжнародного співробітництва в сфері визнання та захисту прав дитини, прийняттям перших міжнародно-правових документів рекомендаційного характеру в цій сфері;

2) другий етап міжнародного співробітництва у галузі прав людини продовжувався з 1945 р. до початку 1980-х років. Він характеризувався накопиченням міжнародних стандартів із прав людини, у т.ч. прав дитини;

3) третій етап розпочався, приблизно, з 1980-х років. Він характеризується зростанням міжнародних контрольних механізмів та процедур, які мали на меті підвищити ефективність вже накопичених стандартів у галузі прав дитини. Поява таких механізмів спостерігалася і раніше, але загальна тенденція до їх створення стала виявлятися саме в 1980-ті рр., що, «відбиває прагнення до інституціоналізації міждержавних відносин на цій сфері».

Сьогоднішній стан розвитку концепції захисту прав дитини характеризується підвищенням ролі міжнародних урядових та неурядових організацій, основну роль серед яких відіграє UNICEF.

1.2. Міжнародна інституціоналізація системи захисту прав дитини

Сучасна міжнародна організаційна система захисту прав дітей представлена різноманітними об'єднаннями міждержавного та недержавного характеру. Формування міжнародних механізмів захисту прав дитини пов'язують насамперед із створенням ООН, ухваленням Статуту ООН та прийняттям Загальної декларації прав людини. ООН заклала не лише правові засади, а й створила механізм міжнародного співробітництва, систему відповідних органів, діяльність яких спрямована на виконання міжнародно-правових актів в сфері захисту прав дитини.

Більшість міжнародних контрольних органів та процедур здійснюють свої повноваження в сфері захисту прав дитини, виходячи з положень резолюцій та інших документів ООН та її спеціалізованих установ. ГА ООН, Рада Безпеки (далі – РБ ООН) та Економічна та Соціальна рада (далі – ЕКОСОП), в даному аспекті, мають найбільші повноваження. При цьому, міжнародні урядові організації у сфері захисту прав дітей, здійснюють, насамперед, регламентаційну та нормотворчу функції.

Так, ГА ООН як головний дорадчий та представницький орган ООН, займаючись питаннями прав людини і дитини, зокрема, приймає резолюції (декларації) та затверджує договори. Щодо прав дитини вона ухвалила Декларацію та Конвенцію з прав дитини. Також, саме ГА ООН створює різні допоміжні, дорадчі органи, зокрема й UNICEF, призначає спеціальних доповідачів у сфері захисту прав дитини (зокрема, Спеціального доповідача з вивчення прав дитини у період збройних конфліктів).

Діяльність РБ ООН в сфері захисту прав дітей набуває особливої актуальності під час збройних конфліктів, оскільки основним завданням Ради є вжиття заходів щодо підтримки міжнародного миру та безпеки. Тому що, результатом апартеїду, расизму, колоніалізму, іноземної окупації тощо є

масові та грубі порушення прав людини (і відповідно прав дитини), які створюють загрозу миру та безпеці і являються міжнародними злочинними діяннями. РБ ООН на основі глави VII Статуту ООН може і зобов'язана вживати заходів щодо ліквідації таких порушень [34].

Питання змісту міжнародного співробітництва в сфері захисту прав дитини мають пріоритет перед питаннями, пов'язаними зі створенням та функціонуванням міжнародних процедур у цій галузі. Міжнародні процедури в принципі призначені для того, щоб підвищувати ефективність сприяння повазі до прав дитини на міжнародному рівні, а не замінювати чи дублювати роботу інституційного механізму з цих питань.

РБ ООН приймає резолюції, які стосуються захисту прав та інтересів дітей в ситуаціях збройних конфліктів Так, в серпні 1999 р. РБ ООН прийняла резолюцію 1261, яка стосувалася засудження прямого вибору дітей як безпосередньої цілі в ситуаціях збройного конфлікту, включаючи їх вербування та використання як солдатів [34]. У резолюції 1314 від 11 серпня 2000 р. РБ ООН, знову підкресливши необхідність дотримуватися фундаментальних прав дітей як в період збройних конфліктів, так і в мирний час, закликала держави-члени підписати та ратифікувати Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах ухвалений Генеральною Асамблеєю 25 травня 2000 р. [46, с. 73].

ЕКОСОП створила Комісію з прав людини та Комісію зі становища жінок, їх діяльність спрямована на вирішення питань, що стосуються захисту прав людини, і відповідно прав дитини.

Питанню аналізу стану захисту прав дітей в межах діяльності ООН присвячено два тематичні мандати ООН: Спеціальний доповідач з питання про торгівлю дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії та Спеціальний представник Генерального секретаря ООН з питань дітей під час збройних конфліктів (він звітує безпосередньо перед Генеральним секретарем) [43].

Інші тематичні процедури в рамках діяльності інституцій ООН висвітлюють питання про права дитини в контексті спеціальних питань з прав людини. Цим займаються, зокрема: Спеціальний доповідач з питань права на освіту; Робоча група з сучасних форм рабства; Спеціальний доповідач з питань про систематичне зґвалтування, сексуальне рабство та подібні до рабства практики під час збройних конфліктів, включаючи внутрішні конфлікти; Спеціальний доповідач з питань традиційної практики, що стосується здоров'я жінок і дітей; Спеціальний доповідач з питань насильства проти жінок; Спеціальний доповідач з питань тортур; Робоча група по правам національних меншин; Спеціальний доповідач з питань релігійної нетерпимості; Робоча група з питань корінного населення; в Спеціальний доповідач ООН із питань позасудових, сумарних або довільних страт; і т.д. [43].

Це означає, що у багатьох тематичних процедурах в діяльності інституцій ООН піднімається питання захисту прав дитини. Щодо процедур, які створюються для вивчення порушень прав дитини в окремих країнах, то у звітах спеціальних доповідачів майже завжди міститься інформація про порушення прав дитини в тій чи іншій країні.

Підкомісія зі сприяння та захисту прав людини, що складається із 26 експертів, які діють у своїй особистій якості, також розглядає питання, пов'язані із захистом прав дитини. У 1975 р. вона створила Робочу групу з питань рабства (перейменовану в 1987 р. на Робочу групу з сучасних форм рабства), яка до створення Комітету з прав дитини займалася широким колом питань, що стосуються прав дитини: питаннями з торгівлі дітьми, експлуатації дитячої праці, дитячої проституції, використання дітей під час збройних конфліктів [48].

На захист та охорону дитинства спрямована діяльність Міжнародної організації праці (МОП), Організації Об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ).

Верховний комісар ООН у справах біженців розглядає питання, які стосуються захисту прав дітей-біженців. Верховний комісар визнає право дітей на спеціальну допомогу, зокрема через публікацію посібників про захист та турботу про дітей-біженців. У практичному плані УВКБ ООН сприяє при евакуації дітей із зон збройних конфліктів та забезпечення їх усім необхідним.

Важливим елементом діяльності Верховного комісара ООН з питань прав людини виступає швидке реагування на надзвичайні ситуації, що виникають через масові та грубі порушення прав людини, у тому числі й прав дитини.

Організацією, що займається виключно дитячими проблемами, є Дитячий фонд ООН (UNICEF). В 1986 р. Фонд брав активну участь у розробці та подальшому прийнятті Конвенції про права дитини. За допомогою своїх представництв в країнах, UNICEF здійснює моніторинг за національними програмами розвитку та підтримки дітей, та їх прав, за імплементацією положень Конвенції на національному рівні.

Система конвенційних органів з прав людини, існуюча в наш час, заснована на шести комітетах: Комітету з прав людини; Комітету з расової дискримінації; Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок; Комітету з економічних, соціальних та культурних прав; Комітету проти катувань; Комітету з прав дитини.

Комітет з прав людини – конвенційний орган ООН, який складається з незалежних експертів, що здійснюють контроль та нагляд за дотриманням державами-учасницями Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Усі держави-учасниці зобов'язані регулярно представляти Комітету доповіді щодо реалізації прав. Комітет розглядає кожну доповідь та передає свої зауваження та рекомендації державі-учасниці у формі «заклучних зауважень» [38, с. 162].

Офіційне тлумачення Комітетом з прав людини положень статей 23 та 24 Пакту про громадянські та політичні права показує, що його діяльність має

безпосереднє відношення до захисту прав дітей. Коментуючи статтю 23, Комітет зазначає, що група осіб, яка за національним законодавством держави вважається сім'єю, повинна отримувати відповідний захист згідно цієї статті. При цьому, насамперед повинні враховуватися інтереси дитини, і держави у своїх доповідях зобов'язані представляти інформацію, що стосується заходів захисту дітей у ситуаціях розлучення подружжя чи його окремого проживання. У коментарі до статті 24, яка визнає право кожної дитини, виключаючи будь-якої дискримінацію, отримувати від сім'ї, суспільства та держави захист, необхідний для її розвитку, Комітет пропонує державам у своїх доповідях інформувати його про всі спеціальні заходи, вжиті ними для захисту дітей [43].

Проте, реальна практика окремих держав показує, що вони часто нехтують цим зобов'язанням і надають Комітету некоректну інформацію щодо реалізації права дитини на спеціальний захист. Комітет зазначає, що крім прав, визначених у статті 24, діти також користуються «всіма цивільними правами», закріпленими в Пакті, як індивідууми. Враховуючи такий підхід Комітету можна припустити, що діти не можуть користуватися політичними правами, закріпленими Пактом, хоча право на свободу висловлювання думок та право на свободу асоціацій визнаються як політичні права дітей (згідно з Конвенцією про права дитини).

Комітет з економічних, соціальних та культурних прав також має певний вплив на захист прав дітей, оскільки більшість прав, визначених у Пакті про економічні, соціальні та культурні права, застосовні до дітей. Для оцінки ступеня прогресу в реалізації економічних, соціальних та культурних прав, держави-учасники повинні збирати статистичні дані у цих галузях (наприклад такі, як відвідування дітьми шкіл або дитяча смертність). Ця статистична інформація є основою для прийняття державної політики (включаючи законодавчі, адміністративні, соціальні, фінансові заходи) щодо поступового поліпшення соціально-економічного благополуччя дітей.

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок у своїх коментарях вказує на те, що, вивчаючи питання дискримінації відносно жінок, він бере до уваги весь життєвий цикл, охоплюючи також ранні стадії. Крім цього, дискримінація на будь-якій підставі щодо матері стосується і її дітей, незалежно від статі, і відповідно у багатьох випадках положення Конвенції можуть бути застосовні до дітей обох статей. І хоча Комітет не виносить спеціальних заключних рекомендацій щодо дітей, багато питань щодо захисту дітей він включає в свої дослідження, коментарі та рекомендації щодо жінок загалом (зокрема, дитяча проституція, раннє заміжжя, дитяча неграмотність, дитяча смертність і т.д.) [43].

Три конвенційні комітети, а саме, Комітет з прав людини, Комітет з ліквідації расової дискримінації та Комітет проти тортур, мають компетенцію щодо розгляду скарг про порушення прав людини. В даному аспекті, найбагатшою практикою володіє Комітет з прав людини. Однак, варто відмітити, що Комітет отримує відносно мало скарг щодо порушень прав дітей.

Комітет з ліквідації расової дискримінації може розглядати також скарги окремих осіб або груп осіб на порушення прав, які містяться в Конвенції з ліквідації расової дискримінації. Оскільки більшість статей, що містяться в Конвенції, застосовуються як до дорослих, так і до дітей, то цю функцію Комітету можна використовувати і для захисту прав дітей.

Конвенція про права дитини передбачає створення механізму контролю над виконанням державами-учасницями положень Конвенції. Відповідно до статті 43 п.1 Конвенції створюється Комітет з прав дитини «з метою розгляду прогресу, досягнутого державами-учасницями у виконанні зобов'язань, прийнятих відповідно до Конвенції». Комітет з прав дитини діє за такими напрямками [1, с. 18]:

- 1) вивчення доповідей держав та винесення заключних зауважень;
- 2) координування міжнародного співробітництва для надання технічного сприяння державам;

- 3) вироблення Загальних коментарів до Конвенції;
- 4) проведення досліджень з питань, що стосуються прав дитини (тематичні дискусії, пропозиції Генеральному секретарю ООН про проведення досліджень, неофіційні регіональні наради).

Конвенція з прав дитини – це перший документ, який передбачав санкції за невиконання її положень. Так, невиконання державою рекомендацій Комітету з прав дитини може спричинити згадування держави у резолюції ГА ООН. Комітет представляє раз на два роки доповідь про свою роботу перед Генеральною Асамблеєю. У доповіді наводяться рекомендації щодо виконання положень Конвенції для окремих країн. Якщо окремо взята держава не виконала рекомендацій Комітету, то ГА ООН може ухвалити резолюцію, згідно з умовами якої цій державі буде важко розраховувати на допомогу інших держав-учасників Конвенції та міжнародних організацій. У зв'язку з цим, уряди країн-учасниць Конвенції досить серйозно відносяться до виконання вимог Конвенції та рекомендацій Комітету, щоб уникнути погіршення свого становища на міжнародній арені [35].

Таким чином, роль міжнародних урядових організацій в області захисту прав дітей на міжнародному та національному рівні полягає насамперед в нормотворчій функції, забезпеченні домовленостей держав з життєво значимих питань (наприклад, при організації гуманітарних місій під час військових конфліктів, встановлення «мирних днів» і т.д.), а також у визначенні основних напрямків в сфері захисту дітей та забезпечення їх прав. Вказані функції зумовлюють необхідність підкріплення діяльності міжнародних урядових організацій допомогою з боку неурядових організацій, які, найчастіше, мають більше широкий спектр механізмів реального забезпечення та захисту прав дітей.

Сьогодні діяльність міжнародних неурядових організацій поширюється на всі сфери життєдіяльності людини. Забезпечення прав дитини та їх захист тією чи іншою мірою проявляється в діяльності таких глобальних неурядових організацій як Human Rights Watch, Міжнародного комітету Червоного

Хреста, Medecins Sans Frontieres (Лікарі без кордонів), The International Commission of Jurists (Міжнародна комісія юристів), Fédération internationale des ligues des Droits de l'Homme (Міжнародна Федерація за права людини), The International Bar Association Human Rights Institute (Інститут прав людини) та ін.

В даний час неурядові міжнародні організації є повноцінними акторами в сфері регулювання та забезпечення захисту прав дітей та найчастіше їхня діяльність, що стосується безпосередньо забезпечення та захисту прав дітей, є більш ефективною, ніж діяльність держав та міжнародних урядових організацій.

Підсумовуючи вищенаведене, можна констатувати, що сьогоденній міжнародно-правовий механізм забезпечення та захисту прав дітей є ефективним завдяки поєднанню урядового і неурядового елементів регулювання.

РОЗДІЛ 2

UNICEF ЯК ОСНОВНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ОРГАН ООН В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

2.1. Історія створення Дитячого фонду ООН, його правовий статус

Починаючи із 40-х рр. ХХ ст. концепція захисту прав дитини отримала не лише бурхливий міжнародно-правовий розвиток в аспекті регулювання, а й в аспекті інституалізації.

Так, 11 грудня 1946 р. «з метою створення умов стабільності та благополуччя націй та надання допомоги дітям, що стали жертвами військової агресії», ГА ООН резолюцією 57 (I) створює Міжнародний надзвичайний фонд допомоги дітям (далі – Фонд).

В резолюції ГА ООН 57(I) про заснування Фонду було сказано, що він створюється для надання допомоги дітям у розорених війною країнах Європи. Виконавча рада Фонду розподіляє допомогу між урядами країн, які, в свою чергу, зобов'язані розподіляти цю допомогу без дискримінації щодо раси, релігії, національних чи політичних переконань. Утримання персоналу та приміщень Фонду фінансується з його власних ресурсів, які формуються за рахунок добровільних внесків держав, міжурядових організацій, неурядових організацій та приватних осіб. Відповідно до Резолюції було створено керівний орган Фонду – Виконавчу раду. Цей орган був сформований ЕКОСОП з числа кандидатів, представлених державами-членами ООН. Виконавчий директор Ради був призначений Генеральним секретарем ООН у консультації з членами Ради. Для надання Фонду політичного авторитету його діяльність спрямовувалась спочатку особисто Генеральним секретарем ООН [31, с. 148].

Перші результати діяльності Фонду вражали: дітям, постраждалим внаслідок війни, роздавали їжу, одяг, надавали медичну допомогу, допомагали

знайти рідних, які вижили. Допомога, яку надавав Фонд розподілялася відповідно до потреб, без будь-якої дискримінації.

Надаючи допомогу постраждалим від війни дітям, працівники Фонду усвідомлювали, що діти багатьох країн потребують їх підтримки та допомоги.

Враховуючи це, ГА ООН в резолюції 417(V) від 01 грудня 1950 р. визнає необхідність подальшого існування Фонду для організації заходів щодо надання допомоги дітям у малорозвинених країнах і країнах, розорених війною та іншими проблемами [33].

У 1953 р. беручи до уваги ту роль, яку відігравав Фонд у здійсненні всієї міжнародної програми захисту дітей, на прохання країн, що розвиваються із Африки, Азії та Латинської Америки ГА ООН ухвалює Резолюцію 802 (VIII) про включення Фонду у систему ООН як постійно діючого органу. Після того як організація, яка називалася тоді Надзвичайним Міжнародним Дитячим Фондом увійшла до системи ООН, з її назви зникли слова «надзвичайний та «міжнародний», при цьому назву досліджуваної організації доповнено словами, що вказують на її засновника, ООН. Звідси повна назва Фонду англійською мовою – United Nations International Children's Fund, UNICEF (далі – ЮНІСЕФ, Фонд, Дитячий фонд ООН) [42, с. 384].

Відповідно до Резолюції 802 (VIII) повноваження ЮНІСЕФ були розширені, йому надавалося право довгострокової допомоги дітям, які зазнавали негативних наслідків внаслідок напруженої економічної та політичної обстановки, що склалася у світі, а також під час збройних конфліктів. Тепер основна функція ЮНІСЕФ – допомога урядам країн, що розвиваються у здійсненні політики, спрямованої на покращення ситуації з дітьми [33].

У 1965 р. Дитячий фонд ООН, який із самого початку пов'язував воедино прогрес, мир та добробут дітей, був нагороджений Нобелівською премією миру.

По сьогоднішній день, ЮНІСЕФ залишається основним постійно діючим органом ООН в сфері захисту прав дітей. Історія його діяльності налічує сотні ефективних проектів, а цілі його функціонування зберегли свою актуальність і сьогодні: діяти на користь дітей залежно від їхніх потреб, без будь-якої дискримінації.

Тепер розглянемо особливості правового статусу ЮНІСЕФ.

Правовою основою функціонування Фонду є його установчий акт – резолюція ГА ООН 57(I) від 11 грудня 1946 р., в якому визначено його здатність здійснювати юридично значущі дії від свого імені в певній галузі. Обсяг його правосуб'єктності носить цільовий та функціональний характер.

На виконання своїх функцій ЮНІСЕФ наділений юридичними засобами, зокрема, у резолюції ГА ООН 57(I) від 11 грудня 1946 р. р. передбачено, що «Фонд, який організовано в межах засобів, що є в його розпорядженні... вживає всіх законних заходів, необхідних до виконання його завдань та функцій» [42, с. 386].

В основу правового статусу досліджуваного органу покладено загальні цілі та інтереси держав - членів ООН та самої Організації Об'єднаних Націй.

Разом з тим, відсутність чітко визначеного та закріпленого правового статусу Фонду призводить до низки труднощів у його практичній діяльності та породжує дискусії серед спеціалістів з міжнародного права. При цьому, ніхто зі фахівців не ставить під сумнів той факт, що ЮНІСЕФ має правовий статус, тобто правами, обов'язками та відповідальністю за результати своєї діяльності із захисту прав та інтересів дітей. Дискусія виникає тоді, коли дослідники намагаються визначити, чи є ЮНІСЕФ міжурядовою чи неурядовою міжнародною організацією, спеціалізованою установою чи допоміжним органом в системі органів ООН.

Для правової природи досліджуваної організації суттєвим є те, що її цілі та принципи, компетенція, структура мають узгоджену договірну основу. Це визначається положеннями Віденської конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними

організаціями та Віденської конвенції про право міжнародних договорів. Відповідно до статті 6 останньої «правоздатність міжнародних організацій укладати договори регулюється правилами цієї організації» [9].

Отже, ЮНІСЕФ має обмежену договірну правоздатність, оскільки вправі укладати будь-які угоди виключно у межах своєї компетенції та на виконання цілей, заради яких він був заснований. Установчим актом Дитячого фонду ООН є не міжурядова угода, а резолюція ГА ООН, у зв'язку з цим, договірна правоздатність ЮНІСЕФ похідна від правоздатності самої ООН та є реалізацією останньої.

Діяльність ЮНІСЕФ спрямована на об'єднання всіх зусиль зацікавлених держав з метою реалізації єдиних міжнародних норм та стандартів, що регламентують захист прав та інтересів дітей. У той же час Фонд не має достатньої юрисдикційної компетенції, оскільки не наділений установчими документами правом на прийняття рішень обов'язкового характеру. Таким міжнародним органом, наділений компетенцією з вироблення та прийняття нормативних актів в галузі прав людини, у тому числі і прав дітей, є ЕКОСОП та ГА ООН.

Фонд, як та інші органи, організації та установи системи ООН, тісно пов'язаний з ООН за допомогою консультивання ЕКОСОП та отримання рекомендацій від ГА ООН (статті 57, 63 Статуту ООН). У відповідності до свого спеціального мандата, Дитячий фонд ООН має повноваженнями щодо укладання спеціальних угод з ЕКОСОП (в сфері захисту прав, свобод та правомірних інтересів дітей, що у режимі співробітництва та «координації дій» надає йому самостійність та незалежність діяльності) та іншими органами та установами системи ООН, урядами держав, які приймають його допомогу (у межах своєї компетенції та для сприяння реалізації програми «Для вирішення дитячих проблем») [42, с. 386].

Як суб'єкт міжнародного права ЮНІСЕФ несе відповідальність за правопорушення та заподіяння шкоди своєю діяльністю, тобто володіє деліктоздатністю.

Організаційна структура Фонду складається з тих самих структурних ланок, як і механізм багатьох спеціалізованих установ ООН, що підтверджує її міжурядовий статус.

Міжурядовий характер правової природи ЮНІСЕФ виявляється у тому, що всі юридичні дії від імені організації відповідно до її установчого акта узгоджуються з волею держав-членів, про що зазначено у пункті 2 (с, б) резолюції Генеральної Асамблеї 57 (I): «ЮНІСЕФ не розвиває своєї діяльності в жодній країні, інакше як з метою консультації та за згодою її уряду» [33].

Таким чином, ЮНІСЕФ, маючи узгоджену та відокремлену волю всіх його учасників, наділений міжнародною спеціальною правосуб'єктністю. Цей аргумент підкріплюється резолюцією Генеральної Асамблеї 215 (III) від 08 грудня 1948 р., в якій Фонд визнано органом ООН, на який покладено «відповідальність за забезпечення потреб дітей» [42, с. 386].

Стосовно того, чи має ЮНІСЕФ спеціалізований статус в системі органів ООН, слід зазначити наступне. Відповідно до статей 57, 63 Статуту ООН, орган, установа, організація набуває статусу спеціалізованої установи виключно через укладання угоди з ЕКОСОП про набуття такого статусу. ООН наділяє спеціалізовані організації не лише обсягом повноважень, які необхідні для виконання його статутних завдань та цілей, а й повноваженнями, які, хоч і не передбачені установчими документами, але «надано організації через логіку речей як істотно необхідні для виконання її обов'язків» [31, с. 151].

Виходячи із вищенаведеного, можна зробити висновок про те, що за характером компетенції ЮНІСЕФ належить до міжурядових спеціалізованих установ. Проте, Фонд не являється такою організацією відповідно до його установчого документу. До того ж, між ЕКОСОП та Фондом відсутні будь-які договори як б визначали правовий статус останнього.

Правовий статус ЮНІСЕФ схожий на статус допоміжних органів ГА ООН, що діють на правах автономних організацій (ЮНКТАД,

ПРООН, ЮНЕП). Зокрема, Конвенція ООН про права дитини 1989 р. спеціалізованим органом в сфері захисту дітей визначає Комітет ООН з прав дитини, а ЮНІСЕФ є однією із установ ООН, що «займаються питаннями благополуччя дітей» (Преамбула та стаття 45) [33].

Отже, Фонд належить до допоміжних органів ООН. Він наділений повноваженнями щодо укладання спеціальних угод з ЕКОСОП у сфері захисту прав та забезпечення інтересів дітей, що у режимі співробітництва та координації надає йому певної самостійності та незалежності. І хоча його акти не мають обов'язкової юридичної сили для держав-членів, авторитет цієї організації, кількість реалізованих програм та проектів по всьому світі, кількість зв'язків із урядами держав, іншими урядовими та неурядовим організаціями визначають особливий правовий статус Фонду.

В 1998 р. ГА ООН підтвердила особливе значення Фонду як «постійно діючої допоміжної установи» ООН у контролі над процесом реалізації державних програм захисту прав дітей. Було зазначено, що спираючись на положення пункту «а» статті 45 Конвенції про права дитини 1989 р., ЮНІСЕФ «організує консультації, надає іншу допомогу державам, які звертаються з проханням про це до Комітету ООН з прав дитини». Окремим напрямком діяльності ЮНІСЕФ є надання консультацій щодо «імплементативних» положень Конвенції ООН про права дитини 1989 р. у національні законодавства. Це положення також знайшло закріплення в багатьох угодах про співпрацю між ЮНІСЕФ та окремими державами. Так, у Преамбулі Основної угоди про співробітництво між Дитячим Фондом ООН та Урядом України від 7 вересня 1998 р. вказано, що ЮНІСЕФ був заснований ГА ООН як «один з органів Об'єднаних Націй на якого покладена відповідальність за задоволення, шляхом забезпечення фінансової підтримки, матеріалів, професійної підготовки й надання консультативних послуг, надзвичайних, довготривалих і постійних потреб дітей та за надання послуг у галузі охорони здоров'я матері і дитини, харчування, водопостачання, початкової освіти та допоміжних послуг для жінок з метою зміцнення, там,

де це необхідно, заходів і програм із забезпечення виживання, розвитку і захисту дітей у країнах, з якими співробітничав ЮНІСЕФ» [31, с. 153].

Маючи правовий статус допоміжного органу системи ООН, ЮНІСЕФ офіційно присутній на територіях держав-членів ООН та реалізує там діяльність на користь дітей. Організаційно-правові форми такої присутності Дитячого фонду ООН залежать від поставлених перед ним завдань, які прямо і опосередковано закріплені в міжнародних резолюціях, конвенціях, біллях, деклараціях та пактах, місцевих умовах (наприклад, специфіки національної правової системи, ступеня розвиненості співробітництва ЮНІСЕФ, інших органів та установ ООН з конкретним урядом), а також від його діяльності з реалізації державних програм, і можуть бути засновані як «управління», «відділення», «представництво», «бюро», «філія», «штаб-квартира» тощо.

На сьогоднішній день ЮНІСЕФ володіє своїм власним керівним органом – Виконавчою радою, яка складається з 36 членів, що обираються на 3-річний термін на основі принципу рівного географічного представництва. На цей орган покладено головну відповідальність за визначення стратегічних напрямів діяльності фонду та забезпечення обліку потреб та пріоритетів країн-отримувачів допомоги.

Секретаріат ЮНІСЕФ, штаб-квартира якого ходить у Нью-Йорку, проводить свою роботу через численні бюро (понад двісті), розташовані в ста шістдесяти двох країнах світу. Понад 85% працівників ЮНІСЕФ працюють на місцях, проводячи оцінку потреб, аналіз планів та підтримуючи зв'язок з державними органами та партнерами у діяльності з розвитку для надання послуг, забезпечення постачання та стимулювання місцевого потенціалу. Відділ постачання ЮНІСЕФ, розташований у Копенгагені, задовольняє всі матеріально-технічні потреби програм, надаючи основні лікарські засоби, вакцини та інструменти для імунізації, а також здійснює екстрені поставки предметів першої необхідності, зокрема, водоочисні пристрої. Періодичні видання Дитячого фонду ООН сприяють розвитку обміну науковою та іншою інформацією з питань виховання дітей. ЮНІСЕФ видає: «Children

of Developing Countries», «The Needs of Children», «Strategy for Children», «UNICEF News» [59].

Окремо слід зазначити, що в рамках ЮНІСЕФ функціонує міжнародний центр розвитку. Він був створений у 1988 р. як спеціалізований дослідницький та навчальний закладу при базовій фінансовій підтримці уряду Італії.

Підсумовуючи вищенаведене, можна відзначити, що ЮНІСЕФ – це міжнародна міжурядова організація універсального характеру, заснована та підзвітна ООН, яка має статус допоміжного органу ООН на правах автономної організації, наділена спеціальним мандатом, діяльність якої спрямована на розробку механізмів та реалізацію програм, стратегій, кампаній із захисту прав та інтересів дітей на міжнародному рівні.

Дитячий фонд ООН, створений в рамках універсальної організації ООН, є центром об'єднання зусиль різних країн у поліпшенні правового стану та захисту інтересів дітей на базі єдиних норм і стандартів, які розробляються ЮНІСЕФ у співпраці з іншими спеціалізованими організаціями та допоміжними структурами ООН.

2.2. Принципи, функції та цілі діяльності UNICEF

Вся діяльність Дитячого фонду ООН ґрунтується на певних базових принципах – основних ідеях, які визначають спрямованість його функціонування.

Варто відмітити, що основні принципи захисту прав дітей, на яких базується діяльність ЮНІСЕФ не відрізняються від загальних принципів охорони та захисту прав людини. Ці принципи визначені та закріплені в основних міжнародних договорах в сфері захисту прав людини: Загальній декларації прав людини; Міжнародному пакті про громадянські та політичні права; Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права. До

таких принципів слід віднести: гідність (принцип поваги прав і свобод людини), пропорційність (принцип розумного балансу приватних та громадських інтересів) та рівність (принцип недискримінації та рівності).

Разом з тим, в сфері захисту прав дитини виділяють окремі принципи, які пов'язані із фізичними та психологічними особливостями дитячого віку. Ці принципи закріплені, насамперед, в Декларації прав дитини 1959 р. та Конвенції про права дитини 1989 р. Саме на цих принципах ґрунтується дивність ЮНІСЕФ. Розглянемо основні із них.

Принцип неприпустимості дискримінації (стаття 24 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р.) – спрямований на викорінення залежності світової спільноти при вирішенні міжнародних проблем та конфліктів, пов'язаних з правами та інтересами дітей, від будь-яких проявів дискримінації або привілейованого відношення [32].

Принцип найкращого забезпечення інтересів дитини (статті 3 (1), 9 (1,3), 18 (1), 21, 37 (з), 42 (2Ш) Конвенції про права дитини 1989 р.) – спрямований на те, що б у всіх діях щодо дітей, незалежно від того здійснюються вони державними або приватними установами, першочергова увага приділялась якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Зокрема, в сферах освіти та навчання, сімейного виховання, усиновлення [24].

Принцип вільного вираження дитиною власних поглядів (статті 12 (1), 13 Конвенції про права дитини 1989 р.) – визначає право дітей «вільно формулювати власні погляди та висловлювати власні думки щодо всіх питань, що стосуються їхнього життя. При цьому, поглядам дитини необхідно приділяти належну увагу відповідно до віку та зрілості дитини» [24].

Названі принципи були відмічені як базові в Декларації ООН «Світ, придатний для життя дітей» 2002 р.: «у всіх діях щодо дітей першочергову увагу слід приділяти недискримінації та найкращому забезпеченню інтересів дитини, при цьому належна увага повинна приділятися поглядам дитини» [31, с. 154].

Принцип дотримання (забезпечення) права дитини на виживання та здоровий розвиток (стаття 6 (2) Конвенції про права дитини 1989 р.) – встановлює обов'язок держав «на максимально можливому рівні забезпечувати виживання та здоровий розвиток дитини» Термін «виживання» запропонований ЮНІСЕФ та ВООЗ під час розробки Конвенції про права дитини 1989 р. Під ним розуміється дії держав спрямовані на скорочення дитячої смертності; імунізації дітей; доступу до чистої питної води; контролю над такими дитячими захворюваннями як кір, туберкульоз, правець, дифтерія, кашлюк та поліомієліт; сприяння освіті [33].

Принцип особливого захисту та охорони дітей (стаття 3(2) Конвенції про права дитини 1989 р.) – позначає те, що дитині повинені надаватися «такі захист і турбота, які необхідні для її благополуччя» [24].

Втілення у реальність Дитячим фондом ООН названих принципів захисту прав та інтересів дітей має прогресивне значення для міжнародно-правового регулювання захисту прав дитини в цілому. Фонд продовжує діяти в інтересах дітей залежно від їхніх потреб і без будь-якої дискримінації; працює у співробітництві з урядовими та неурядовими організаціями, спеціалізованими установами, статутними та конвенційними органами ООН, сприяючи забезпеченню дітей послугами з охорони здоров'я, освіти, харчування та правовим захистом.

Щодо організаційних принципів діяльності, то слід відзначити наступне. Для досягнення своїх цілей Дитячий фонд ООН спрямовує свою діяльність виходячи з суверенної рівності всіх держав-членів; внесення добровільних внесків; виконання прийнятих на себе за програмами зобов'язань; вирішення міжнародних спорів мирними засобами; утримання від погрози силою чи її застосування; невтручання в внутрішні справи будь-якої держави [33].

Тепер розглянемо функції та завдання ЮНІСЕФ.

У пункті 22 Додатка I до резолюції Генеральної Асамблеї 48/162 від 20 грудня 1993 р. окреслено такі функції Фонду як: заохочення нових ініціатив у

межах програм та їх розгляд; затвердження адміністративних та фінансових планів та бюджетів; здійснення політики, розробленої ГА ООН, забезпечення координації та втілення у життя керівних вказівок ЕКОСОП; координація діяльності та оперативної стратегії Фонду відповідно до загальних директивних вказівок, сформульованих ГА ООН та ЕКОСОП; направлення ГА ООН інформації та отримання директивних вказівок з питань, що стосуються діяльності Фонду; затвердження у відповідних випадках програм та проектів у рамках Світової продовольчої програми; подання рекомендацій ЕКОСОП та Генеральної Асамблеї про здійснення нових ініціатив; подання річних доповідей ЕКОСОП на його основній сесії з викладенням у них рекомендацій щодо покращення координації на місцях [41, с. 119].

Таким чином, на Дитячий фонд ООН покладено головну відповідальність за визначення стратегічних напрямів його діяльності та забезпечення обліку потреб та пріоритетів країн-одержувачів допомоги.

Завдання Дитячого фонду ООН – домогтися, щоб міжнародне співтовариство визнало, що здоров'я, захист та розвиток дітей – це необхідні вимоги загального розвитку, що є невід'ємною частиною прогресу людства. Зокрема, ЮНІСЕФ займається проблемою дітей, які опинилися у несприятливих умовах: жертв військових дій та інших видів насильства, стихійних лих та крайньої бідності, а також дітей з фізичними недоліками. До пріоритетних завдань належать: освіта дівчаток та профілактика хвороб, особливо ВІЛ/СНІДу. Програми Фонду охоплюють охорону здоров'я, освіту, харчування та грудне вигодовування, водопостачання та санітарію. Також спільно з партнерами Фонд здійснює програми допомоги підліткам з набуття життєвих навичок виживання та впливу на хід подій, що стосуються їх життя.

Одним із найефективніших способів виконання передбачених завдань є участь в нормотворчості. За роки свого існування Дитячий фонд ООН сприяв розробці багатьох нормотворчих проектів. За участі ЮНІСЕФ було розроблено документи, в яких відображено загальнолюдські цінності, основні

права та свободи людини, які є міжнародними стандартами в сфері захисту прав дітей, зокрема [33]:

- Протокол до Міжнародної конвенції про боротьбу з торгівлею жінками та дітьми (1947 р.);
- Загальна декларація прав людини (1948);
- Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (1949 р.) та Додаткові протоколи до неї (1977 р.), що передбачають надання дітям та жінкам спеціального захисту від наслідків військових дій;
- Декларація прав дитини (1959 р.);
- Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу (1962 р.). Ця Конвенція має важливе значення для охорони здоров'я дітей та їх прав, вона передбачає ухвалення державою законодавчих актів, що встановлюють мінімальний шлюбний вік;
- Міжнародні пакти про права людини (1966 р.). У Декларації та Пактах було сформульовано ряд положень, що безпосередньо стосуються прав та інтересів дітей: принцип рівності дітей, норми про захист прав материнства та дитинства, про захист дітей від експлуатації, право дітей на освіту;
- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1966 р.);
- Конвенція № 138 про мінімальний вік прийому на роботу (1973 р.), відповідно до якої держави зобов'язуються «забезпечити ефективне скасування дитячої праці та поступове підвищення мінімального віку для прийому на роботу до рівня, що відповідає найбільш повному фізичному та розумовому розвитку підлітків;
- Декларація про захист дітей та жінок у надзвичайних обставинах та в період збройних конфліктів (1974 р.), що містить рекомендації державам надавати особливий захист жінкам та дітям, що належать до цивільного населення;

- Мінімальні стандартні правила ООН (відомі як «Пекінські правила»), що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (1985 р.);
- Декларація про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту та благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновленні на національному та міжнародному рівні (1986 р.);
- Конвенція про права дитини (1989 р.);
- Керівні принципи ООН для запобігання злочинності серед неповнолітніх – Ер-Ріядські керівні принципи (1990 р.);
- Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей (1990 р.);
- Гаазька конвенція 1993 р. про захист дітей та співробітництво в питаннях міждержавного усиновлення;
- Декларація «Світ, придатний для дітей» (2002 р.).

В кожному із названих документів, розроблених за участі ЮНІСЕФ, містяться положення, які відносяться до сучасних стандартів охорони та захисту прав дитини. Закріплені вищезгаданими нормами міжнародного права положення про права та інтереси дитини, заходи щодо їх визнання, поваги, дотримання та захисту є правовою основою діяльності Дитячого фонду ООН, який компетентно допомагає державам-учасницям реалізувати ці положення в рамках національної юрисдикції, а також сфері міжнародного гуманітарного співробітництва щодо дітей.

Що стосується цілей діяльності ЮНІСЕФ, то досліджуваний орган відповідно до резолюції 57 (I) Генеральної Асамблеї від 11 грудня 1946 р. займається розробкою механізмів захисту прав та інтересів дітей на отримання медичної допомоги, освіти та соціального розвитку шляхом втілення в життя програм за такими напрямками як: «Розвиток у ранньому дитинстві», «Здоров'я та розвиток молоді», «Діти, які потребують особливого захисту», «Суспільство захисту прав дітей».

Варто відмітити те, що діяльність ЮНІСЕФ спрямована не тільки на захист прав дітей, а й прав, життя та здоров'я вагітних жінок шляхом забезпечення доступу останніх до належного медичного спостереження, навчання та консультування.

Абсолютним пріоритетом та основною метою Фонду стала реалізація на практиці положень Конвенції ООН про права дитини 1989 р. та Факультативних протоколів до неї 2000 р.

Дитячий фонд ООН, діючи у 190 країнах (станом на 2023 рік), акцентує увагу на стійких низьковитратних програмах, що стимулюють активну участь місцевого населення; регулярно проводить незалежні дослідження становища дітей у країнах, на основі яких у сукупності з міжнародним досвідом розробляє рекомендації для урядових структур. Працюючи в тісній співпраці з неурядовими організаціями, Фонд акцентує особливу увагу на аналіз та документування положення із забезпеченням прав та інтересів дітей; розроблення правових та інституційних норм та механізмів їх здійснення; визначення та поширення ефективних, економічних методів та технологій захисту інтересів дітей та сімей.

Найбільш пріоритетними напрямками діяльності ЮНІСЕФ є розвиток дітей у ранньому віці, освіта дівчаток, імунізація, боротьба з ВІЛ/СНІДом, захист дітей від насильства, жорстокого поводження, експлуатації, дискримінації, привернення уваги дітей до проблем сучасності. Названі напрямки кореспондують розробленим цілям у сфері розвитку, сформульованим у Декларації тисячоліття, а також цілям та завданням, викладеним у підсумковому документі Спеціальної сесії ГА ООН за становищем дітей 2002 р. – «Світ, придатний для життя дітей» [42, с. 387].

Основні цілі ЮНІСЕФ виражені в його програмах і спрямовані, насамперед, на імунізацію дітей, забезпечення достатнього споживання ними йодованої солі та вітаміну А, проведення пероральної регідраційної терапії, забезпечення чистою водою, безпечне материнство та грудне вигодовування

до шести місяців, освіта, попередження зараженням ВІЛ та розповсюдження СНІДу, дітей, які перебувають в особливо важких умовах.

ЮНІСЕФ не отримує фінансування від ООН та повністю залежить від добровільних пожертвувань. Дитячий фонд ООН підтримують індивідуальні, корпоративні та урядові донори. Акумулюючи кошти, що надходять з усього світу, ЮНІСЕФ направляє їх на програми підтримки дітей, забезпечує їх найбільш необхідним, допомагає створювати нормальні умови життя для них та їх сімей. Діяльність Дитячого Фонду ООН аполітична та неупереджена: пріоритет надається дітям з тих країн, які потребують підтримки найбільше.

Співпраця з партнерами ООН та гуманітарними організаціями дає ЮНІСЕФ унікальну можливість надавати допомогу швидко та цілеспрямовано – саме тим дітям, кому вона найбільш потрібна в даний момент. Завдяки своїм регіональним програмам, ЮНІСЕФ захищає також права жінок та дівчаток і бореться за те, щоб вони могли приймати повноцінну участь у політичному, економічному та соціальному житті своїх країн.

Спільно з усіма своїми партнерами, донорами та послами Доброї волі ЮНІСЕФ працює задля досягнення цінностей рівноправної та справедливої світової спільноти, проголошених в Статуті ООН.

2.3. Співробітництво UNICEF з іншими інституціями в сфері захисту прав дитини

З метою виконання своїх завдань Дитячий фонд ООН широко співпрацює як з державами, так і урядовими та неурядовими організаціями.

Спочатку розглянемо співробітництво Фонду з іншими інституціями системи ООН.

Взаємодія ЮНІСЕФ з ООН та її органами ґрунтується на такому конституційному міжнародному документі як Статут ООН. Остання,

реалізуючи статутні цілі, діє через такі органи як Генеральна Асамблея та ЕКОСОП, що організують та контролюють роботу з розробки угод, їх затвердження та імплементації, а також через Управління з прав людини, яке займається розробкою міжнародно-правових документів в сфері прав людини.

Роль ГА ООН у розвитку міжнародної системи захисту прав людини, зокрема, прав дітей неocenенна, оскільки саме цим органом відповідно до статі 22 Статуту ООН створено Міжнародний надзвичайний фонд допомоги дітям (МНФДД) [44].

Резолюцією 2335 (XXII) від 18 грудня 1967 р. ГА ООН продовжила термін дії ЮНІСЕФ та визначила його предметну та юрисдикційну компетенцію – участь у розробці міжнародних правових документів, довгострокових програм, спрямованих не лише на задоволення безпосередніх потреб дітей, а й «підготовку дітей до участі у соціальному та економічному житті їх країн» [33].

ГА ООН розглядає та затверджує фінансові та бюджетні угоди з Дитячим фондом ООН та перевіряє його адміністративні бюджети з метою розробки певних рекомендацій (статті 17, 59 Статуту ООН). На вимогу ГА ООН може проводитись чергова сесія ЮНІСЕФ (правило 2 Правил процедур Фонду), вона може пропонувати пункти повістки дня (правило 5 Правил процедури Фонду). Крім того, Генеральна Асамблея ООН дає оцінку як роботи ЮНІСЕФ загалом, так і його фінансової складової діяльності, зокрема, приймаючи та затверджуючи його фінансовий звіт та звітність у резолюціях [33].

Крім ГА ООН, безпосередній вплив на роботу Дитячого фонду ООН має РБ ООН. Остання, уповноважена вживати заходів щодо підтримки міжнародного миру та безпеки відповідно до статті 24 Статуту ООН.

Діяльність ЮНІСЕФ, що стосується, у тому числі, становища дітей під час збройних конфліктах та інших надзвичайних ситуацій, безпосередньо спирається на міжнародно-правові документи, ухвалені РБ ООН. Фонд

відповідно до пункту 39 Тимчасових правил процедури РБ ООН надає останній інформацію або іншу поміч у розгляді питань, що входять до її компетенції.

Не можна не відмітити і співробітництво Дитячого фонду ООН з ЕКОСОП.

ЕКОСОП відповідно до статей 55, 62, 63 Статуту ООН надає рекомендації ЮНІСЕФ з міжнародних питань у галузі захисту прав та інтересів дітей, а також координує його діяльність. Фонд щорічно подає через ЕКОСОП до Генеральної Асамблеї доповідь про свою діяльність, вносить пропозиції та рекомендації загального характеру, що безпосередньо відображають результати його досліджень та отриманого досвіду у сфері захисту прав дітей. Відповідно до статті 68 Статуту ООН, ЕКОСОП вправі створювати комісії в економічній та соціальній сфері та щодо заохочення прав людини, вносити пропозиції про включення до попереднього порядку денного сесії ЮНІСЕФ додаткових пунктів [44].

ЕКОСОП активно співпрацює та певною мірою координує роботу Дитячого фонду ООН. Так, ЮНІСЕФ щорічно подає в Раду доповідь, яка містить пропозиції щодо бюджету програм з урахуванням цілей, яких необхідно буде досягти, кошторис здійснених та майбутніх видатків за бюджетом програм. ЮНІСЕФ має можливість брати участь без права голосу через своїх представників в обговоренні питань, що становлять для нього інтерес (стаття 79 Правил процедури ЕКОСОП), а також отримувати відповідні рекомендації щодо подальшої діяльності [32].

Співробітництво ЮНІСЕФ з ООН та її спеціалізованими установами базується на положеннях резолюції ГА ООН 802 (VIII) від 06 жовтня 1953 р., в якій Генеральному секретарю пропонується продовжити погодження виконуваних Фондом програм з основними програмами та програмами технічної допомоги ООН та спеціалізованих установ. Генеральний секретар у координації із Дитячим фондом ООН готує на спеціальні сесії огляд стану

дотримання міжнародно-правових актів у сфері захисту прав дітей, а також надає відповідні рекомендації щодо подальшої діяльності Фонду [41, с. 120].

Верховний комісар ООН з прав людини вживає конкретних дій щодо інституціоналізації співробітництва та координації роботи з органами ООН, які займаються питаннями прав людини, включаючи ЮНІСЕФ (наприклад, за сприяння Верховного комісара та Фонду проводяться дослідження з проблем у сфері порушення прав дітей).

Фонд також взаємодіє із допоміжними органами ООН, що безпосередньо займаються правами людини, які поділяються на статутні та конвенційні органи.

До статутних органів належить, зокрема, Рада ООН з прав людини. З Радою з прав людини ЮНІСЕФ завжди вів плідне співробітництво. Як приклад, представники Ради та Фонду співпрацювали в процесі розробки проекту Конвенції про права дитини 1989 р.

В системі ООН, як було зазначено раніше, функціонує дев'ять конвенційних органів, створених на підставі конвенцій та контролюючих виконання основних міжнародних договорів у галузі захисту прав людини. Найбільш тісно ЮНІСЕФ співпрацює із двома конвенційними органами – Комітетом з прав людини та Комітетом з прав дитини.

Роль Фонду при взаємодії із названими договірними органами виражається у наданні Комітетам інформації щодо виконання або невиконання державами-учасниками, прийнятих на себе зобов'язань відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. та Конвенції про права дитини 1989 р. [35].

Відповідно до статті 45 Конвенції про права дитини 1989 р., ЮНІСЕФ також проводить технічні консультації та надає допомогу державам у імплементації Конвенції, які звертаються з проханням про це до Комітету з прав дитини; бере участь на запрошення Комітету у його дискусіях, вправі представляти свої погляди та консультуватися; на прохання Комітету він

може представляти висновки експертів та доклади щодо реалізації Конвенції [23].

У своїй діяльності ЮНІСЕФ активно співпрацює як з міжнародними міжурядовими організаціями, так і з міжнародними неурядовими організаціями.

Виконавча рада Дитячого фонду ООН на виконання Резолюції ГА ООН 417 (V) від 01 грудня 1950 р. користується «необхідними при проведенні її програм консультаціями та технічною допомогою міжурядових та неурядових організацій, особливо тих, що цікавляться питаннями захисту прав дітей та їх піклуванням» [41, с. 121].

Основною формою співробітництва між міжурядовими організаціями з метою сприяння закріпленню в національному законодавстві міжнародних норм про захист прав дитини, являється консультативний статус. ЮНІСЕФ надає консультативний статус тим організаціям, які раніше отримали консультативний статус при ЕКОСОП та реалізують заходи на користь дітей і зацікавлені у співпраці з Дитячим фондом ООН шляхом документального оформлення відносин. Так, у відповідь на заклик ООН про допомогу дітям у резолюціях ЕКОСОП 162 (VII) від 12 серпня 1948 р. та 80 (V) від 08 серпня 1947 р., у резолюції Генеральної Асамблеї 215(III) від 08 грудня 1948 р. між ЮНІСЕФ, Соціальним департаментом ООН, Продовольчою та сільськогосподарською організацією (ФАО) та Світовою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) укладено угоди щодо взаємодії в отриманні технічного сприяння та порад [33].

Відповідно до Фінансового положення та правил Дитячого фонду ООН від 1988 р. співпраця ЮНІСЕФ за програмами здійснюється на основі [31, с. 155]:

а) типової угоди, в якій визначено загальні умови взаємного співробітництва в країні, зобов'язання сторін, адміністративні та технічні процедури реалізації підтримуваних Фондом програм, а також положення, що стосуються питання видатків уряду на місцевому рівні;

б) планів операцій або документів за програмами по країнах, підготовлених учасниками, що складаються з цілей програм, супутніх їм заходів, планованих термінів реалізації програм на кожному етапі передбачуваних фінансових витрат.

З метою досягнення більш ефективних результатів діяльності та реалізації принципів Декларації прав дитини 1959 р. та Конвенції про права дитини 1989 р. ЮНІСЕФ взаємодіє з міжурядовими організаціями шляхом створення спільних проектів із реалізації програм. Наведемо декілька прикладів.

Так, на підставі резолюції ГА ООН 15/1566 від 18 грудня 1960 р. «Допомога спеціалізованих установ та Дитячого фонду ООН у справі економічного та соціального розвитку та розвитку в галузі освіти у Південно-Західній Африці» та Резолюції 15/1507 від 12 грудня 1960 р. «Дитячий фонд ООН» ФАО, ВООЗ, ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ об'єднали зусилля у проведенні термінових програм для надання у відповідних областях допомоги корінному населенню території Південно-Західної Африки [31, с. 156].

У період 1996-2002 рр. ЮНІСЕФ спільно з ЮНЕСКО, Світовим банком з метою реалізації кампанії «Загальносистемна соціальна ініціатива в Африці» провели роботу щодо покращення ситуації з початковою освітою у країнах, де початкові школи для дітей слабо розвинені чи відсутні взагалі.

У 2000 р. ЮНІСЕФ, МОП та МБРР запустили програму «Розуміння проблем праці дітей» (англ. Understanding Children's Work Problems/UCWP), метою якої стало отримання та узагальнення відомостей про характер та масштаби дитячої праці. Отримання такої інформації цінне тим, що на її основі можливе планування та вжиття відповідних заходів на національному та глобальному рівнях [31, с. 156].

У листопаді 2005 р. в Пекіні на п'ятій Нараді високого рівня ЮНІСЕФ, МОП, ЮНЕСКО, ПРООН, Світовий банк, Міжнародна асоціація освіти та Всесвітній марш за ліквідацію дитячої праці організували партнерство – «Глобальна цільова група з питань дитячого праці та освіти для всіх». Серед

шляхів ліквідації дитячої праці, пропонованих ЮНІСЕФ, - «інтенсивніший діалог з урядами та законодавчими органами з соціально-економічних питань та проблем, пов'язаним з державними фінансами» та «вимоги від світової спільноти виконання на місцевому рівні ратифікованих міжнародних документів» [31, с. 157].

За тісної співпраці ЮНІСЕФ, ВООЗ та Міжнародної організації дитячої охорони здоров'я (англ. - CAI/ Child Advocacy International) засновано програму з покращення здоров'я дітей - «Ініціатива «Охорона здоров'я, дружелюбна до дітей».

ЮНІСЕФ та Всесвітня організація з туризму (ВОТ) поширюють Кодекс поведінки для захисту дітей від сексуальної експлуатації у сфері подорожей та туризму.

На початку 2010 р. вийшла підготовлена ВООЗ, ЮНІСЕФ та Об'єднаною програмою ООН з ВІЛ/СНІДу (ЮНЕЙДС) доповідь «На шляху до загального доступу», в якій пропонується зробити доступним для всіх послуг у сфері профілактики, догляду та лікування ВІЛ/СНІДу. У Доповіді, зокрема, наголошено на необхідності надавати матеріальну та психологічну допомогу неповнолітнім, чий батьки померли від ВІЛ/СНІДу [11, с. 224].

Крім спеціалізованих установ Дитячий фонд ООН також активно співпрацює і з такими організаціями як: ЮНКТАД (Конференція ООН з питань торгівлі та розвитку); ЮНЕП (Програми ООН з навколишньому середовищі, Найробі, Кенія); ЮНФПА (Фонд ООН у сфері населення, Нью-Йорк, США); УОПООН (Управління ООН з обслуговування проєктів, Нью-Йорк, США); МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії, Відень, Австрія) та ін.

Крім міжнародних міжурядових організацій, що входять до системи ООН, Фонд пов'язують відносини конструктивного співробітництва з багатьма регіональними міжурядовими організаціями, зокрема, ЄС, Радою Європи, ОБСЄ, Організацією «За припинення дитячої проституції та дитячої порнографії та торгівлі дітьми з метою сексуальної експлуатації» (ЕКПАТ),

Асоціацією з розвитку освіти в Африці (АДЕА), Туристською асоціація країн Азії та Тихого океану (ПАТА) та ін.

Сьогодні продовжується спільна робота ЄС, Ради Європи, ОБСЄ, європейських міжнародних неурядових організацій та ЮНІСЕФ над проектом Європейської конвенції про захист прав дитини.

В цьому дослідженні наведено лише незначну частину програм, у яких задіяно «сили» Дитячого фонду ООН. З розвитком громадянського суспільства, зростанням ролі міжнародних організацій, створюється значна кількість альянсів з метою поліпшення становища дітей у всьому світі. Водночас слід зазначити, що в такому співробітництві виникає і цілий спектр проблем, які долаються спільними зусиллями ЮНІСЕФ та інших організацій. До таких проблем можна віднести такі:

1) вироблені спільними зусиллями рекомендації не завжди виконуються національними урядами або виконуються не в повному обсязі і не в ті строки;

2) в низці випадків виникають розбіжності з регіональними організаціями щодо обсягів та першочерговості допомоги конкретному регіону;

3) через бюрократичні процедури, встановлені в деяких міжнародних організаціях, спільно вироблених з ЮНІСЕФ програми розвиваються менш оперативно, як хотілося б ініціатору.

Що стосується співпраці Фонду з міжнародними неурядовими організаціями, то слід сказати, що відносини між ними можуть бути віднесені до трьох форм співробітництва - консультативної, інформаційної та допомоги у безпосередній реалізації Фондом конкретних програм. Форми та зміст такої співпраці погоджуються та оптимізуються через Комітет неурядових організацій при ЮНІСЕФ, заснований безпосередньо при його Виконавчій раді. Розглянемо детальніше форми співробітництва:

1) ЮНІСЕФ має власні правила надання консультативного статусу неурядовим організаціям. Набуття зазначеного статусу означає не тільки визнання суспільної корисної діяльності неурядової організації в сфері

захисту прав дитини, але й відображає зростання її авторитету та впливу на розвиток сучасної системи міжнародних відносин. При наданні консультативного статусу таким організаціям ЮНІСЕФ орієнтується на процедури, що розробляються в рамках ЕКОСОП.

Спираючись на процедури ЕКОСОП щодо надання консультативного статусу, ЮНІСЕФ розробив свої правила надання такого статусу міжнародним неурядовим організаціям. Так, на підставі своїх Правил процедури Дитячий фонд ООН надає консультативний статус тим організаціям, які можуть внести істотний внесок у роботу Фонду, якщо цілі та функції цих організацій повністю відповідають його функціям та принципами.

Окрім надання консультативного статусу, ЮНІСЕФ активно співпрацює з МНО у сфері реалізації своїх програм. Так, високий рівень ефективності співробітництва з Дитячим фондом ООН демонструють такі міжнародні неурядові організації як «Junior Chamber International» (допомагає Фонду вести просвітницьку роботу серед підлітків та молоді з приводу, перш за все, інфекцій, що передаються статевим шляхом, розвивати діяльність з подолання епідемії ВІЛ/СНІДу), «Rotary International» (проводить збір коштів на вакцини від поліомієліту, закупівлю інших дорогих медикаментів та обладнання, оплату складних хірургічних операцій та ін.), «Kiwanis International» (спонсорує різні програми ЮНІСЕФ і, перш за все, програму по загальному йодуванню солі), «Brahma Kumaris» (активно допомагає у програмах, спрямованих на загальну освіту і охорону материнства та дитинства) та ін. [42,с. 388]

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що ефективна реалізація Фондом своїх функцій та завдань потребує усесторонньої співпраці, як в рамках системи ООН, так і з іншими урядовими та неурядовим організаціями.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ UNICEF В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

3.1. Загальна характеристика основних етапів діяльності Дитячого фонду ООН

З моменту набуття ЮНІСЕФ статусу постійно діючого органу ООН у 1953 р. його завдання як відповідь на виникаючі потреби дітей змінювалися, відбувалося вдосконалення механізму його взаємодії з іншими організаціями.

1950-1960-ті рр. характеризуються для Фонду переломним етапом у його діяльності, оскільки саме в цей період він набуває статусу постійно діючого допоміжного органу ООН, що дозволяє йому перейти від екстреної гуманітарної допомоги до довгострокових програм, кампаній, спрямованих на захист прав та інтересів дітей.

Слід зауважити, що проти розширення обмеженого мандату Фонду виступали представники деяких країн (переважно європейських), які вважали, що з відновленням післявоєнної Європи завдання для яких створювався Дитячий фонд ООН виконані. У той же час, представники найбідніших країн не погоджуючись з такою точкою зору, наполягали на продовженні роботи Фонду, мотивуючи це тим, що ООН не може ігнорувати ситуацію, коли дітям у цих країнах загрожують голод та хвороби.

До кінця 1950-х рр. Фонд направив \$150 млн. на боротьбу з туберкульозом, трахомою, малярією, проказою, сприяв санітарній освіті батьків та дітей. На виділені ЮНІСЕФ кошти будувалися дитячі садки та молодіжні клуби, створювалися сімейні консультації [33].

ЮНІСЕФ, поступово розширюючи сферу своєї діяльності, включив до певних своїх програм і екологічні проекти, спрямовані, головним чином, на поліпшення санітарних умов проживання дітей з метою запобігання епідемії хвороб, які забирають численні дитячі життя.

В цілях забезпечення глобального пріоритетного спрямування діяльності Фонду – викорінення дитячих хвороб, у 1954 р. формується і надалі удосконалюється інститут «послів доброї волі ЮНІСЕФ». Мета вказаного інституту – дозволити популярним персонам, не байдужим до основних пріоритетів діяльності ЮНІСЕФ, використовувати свою популярність, щоб залучити увагу світової громадськості до актуальних проблем дітей [41, с. 120].

До 1955 р. Фонд розгортає свої програми в 92 країнах; число урядів, з якими Фонд укладає угоду про співробітництво сягає 61 (на той час існувало вже 11 національних комітетів Фонду). У 1957 р. фінансові надходження до ЮНІСЕФ становили \$20 млн [33].

У 1959 р. ГА ООН ухвалює Декларацію прав дитини. З метою реалізації її принципів, ЮНІСЕФ зосереджує особливу увагу на спеціальному захисті, освіті, охороні здоров'я, належному харчуванні дітей та ін. Ці пріоритети охоплюють усі плановані та реалізовані державні програми Фонду, в яких, окрім гуманітарної допомоги, отримують закріплення проекти, інші заходи, пов'язані з професійною підготовкою національних кадрів, відповідальних за дитяче благополуччя [33].

У 1963 р. ЮНІСЕФ розпочинає переговори з національними органами планування, регіональними економічними комісіями та установами системи ООН про шляхи надання більшої уваги дітям у процесі планування розвитку. Акцент робиться на проекти, що вимагають спільного планування кількох міністерств чи відомств. Число національних комітетів Фонду збільшується до 21.

В 1965 р. після присудження йому Нобелівської премії миру Дитячий фонд ООН виділив половину свого затвердженого бюджету на потреби освіти в африканських країнах. Фонд продовжив роботу щодо покращення умов життя дітей у цих та інших країнах, що розвиваються, розширюючи співробітництво з міжнародними урядовими та неурядовими організаціями. Їхні спільні програми ставали всі більш різнобічними, диференційованими та

витратними. Як наслідок - послідовно зростає, затверджений Виконавчою радою Фонду та погоджений з ЕКОСОП, щорічний бюджет, який у 1975 р. вперше перевищив позначку \$100 млн. [33].

Протягом 1960-х рр. безперервно збільшується кількість тих країн, які охоплені допомогою ЮНІСЕФ (до 1966 р. їх число сягнуло 120). На частку програм у галузі дитячої та материнської охорони здоров'я припадає 59%, ще 30% становлять програми в сфері освіти [33].

Фонд здійснює консультаційну, технічну та іншу допомогу, а також постачання продуктів харчування, медичного та іншого обладнання та матеріалів, а країни, що приймають його допомогу, як правило, несуть витрати щодо їх розміщення, транспортування та розподілу серед нужденних. Спочатку країна, яка отримувала допомогу, відшкодовувала половину витрат на роботу Фонду на її території. Із прийняттям індивідуального підходу шкала відшкодування витрат стала «ковзною». При цьому ЮНІСЕФ не може приймати будь-які односторонні санкції до держав-отримувачів допомоги, які, в той же час, допускають грубі та масові порушення прав, свобод та правомірних інтересів дітей, оскільки відповідальність таких держав «випливає не з положень про контроль як такий, а з міжнародного права, що вимагає сумлінного виконання взятих зобов'язань та передбачає відповідальність за їх порушення».

У 1967 р. Виконавча рада Фонду знову звертається до питань стратегії, критеріїв та пріоритетів, яким необхідно слідувати для надання ефективної та своєчасної допомоги дітям. ЮНІСЕФ ставить своїм завданням допомогти урядам виявити потреб дітей та їх матерів, а також знаходження шляхів по найбільш повному задоволенню цих потреб. При цьому державний підхід до розробки програм стає переважним. Мета ЮНІСЕФ тепер - перейти від окремих проектів до надання всебічної підтримки урядам з метою захисту дітей [60].

1970-ті рр. відзначені становленням широкого співробітництва ЮНІСЕФ з цілою низкою організацій (зокрема, ПРООН, ЮНЕСКО, ВООЗ). Розробляються спільні програми та кампанії.

Світова економічна криза, що вибухнула в середині 1970-х рр. змусила ЮНІСЕФ розробити нову стратегію захисту дітей, щоб мобілізувати спільними зусиллями з урядами країн, зацікавленими організаціями ресурси на допомогу дітям, особливо постраждалим від кризи. У зв'язку з цим, Фонд активно співпрацює з міжнародними неурядовими організаціями (у 1977 р. понад 100 таких організацій мали консультативний статус при ЮНІСЕФ) [42, с. 385].

В 1978 р. ЮНІСЕФ виступив у зверненні до 10-ї спеціальної сесії ГА ООН, присвяченій питанням роззброєння, із закликом використовувати частину заощаджених коштів від скорочення озброєнь для задоволення нагальних потреб дітей. В цьому ж році ЮНІСЕФ включений до складу робочої групи з розробки Конвенція про права дитини.

Правління Фонду вперше затверджує середньостроковий план роботи (на період 1978-1982 рр.), який призначений для досягнення довгострокового планування діяльності ЮНІСЕФ.

До кінця 1979 р., оголошеного міжнародним співтовариством «Роком Дитини», завдяки фінансовій та іншій підтримці Фонду сотні мільйонів дітей, які проживають, насамперед, у економічно нерозвинених країнах світу, отримали гуманітарну допомогу. На кошти ЮНІСЕФ засновані кілька тисяч материнських відділень у лікарнях, оздоровчих центрах, у тому числі в Бангладеш, Індії, Індонезії, Кампучії, Нігерії, Перу, Еквадорі, інших країнах, де ситуація часом кваліфікувалася як гуманітарна катастрофа чи надзвичайна ситуація [33].

У 1980-1989 рр. основні пріоритети діяльності Дитячого фонду ООН - виживання та розвиток дитини. Прагнучи зменшити смертність дітей віком до 5 років наполовину, ЮНІСЕФ мобілізує міжнародне співтовариство, національні уряди та місцеві неурядові організації широко пропагувати

використання харчової йодованої ї солі для попередження пізнього розумового розвитку дитини, виникнення базедової хвороби; проводити моніторинг ситуації, в якій живуть діти з метою виявлення недостатності їх харчування; використовувати оральну регідrataцію для лікування діареї у дітей; грудне годування новонароджених та імунізацію проти смертельно небезпечних дитячих хвороб.

У 1980 р. Фонд приступає до реалізації програми «Жінки та розвиток»; у 1981 р. – надає допомогу «дітям вулиці» у Бразилії; 1982 р. - дає старт кампанії під назвою «ГОБІ» спрямованої на забезпечення виживання дитини. Виконавча рада Дитячого фонду ООН затверджує п'ятирічну програму, мета якої – спільно з ВООЗ надавати допомогу країнам для скорочення масштабів голоду та недоїдання серед дітей та матерів [33].

В 1983 р. ЮНІСЕФ розроблено стратегічний план, в якому сформульовано його завдання на найближчі п'ять років: сприяти виживанню дітей та скорочення дитячої смертності; покращити ситуацію щодо благополуччя дітей, а також жінок, особливо матерів. Як критерії, що відображають ситуацію в країні щодо дітей, пропонується використати коефіцієнт дитячої смертності (КДС); і навіть ВВП на душу населення (окремо дитячого населення); показники дитячої захворюваності, материнської смертності та грамотності. Ці критерії пропонується використовувати і для визначення обсягу допомоги в рамках державних програм [62].

В цей період ЮНІСЕФ активно включається у боротьбу з голодом а регіонах Африканського Рогу (Сомалійського півострову); виділяє \$57 млн. на заходи щодо імунізації, що становить 17% загального обсягу витрат за програмами; пропонує проведення саміту, присвяченого дітям; надає допомогу в ресоціалізації дітей – жертв ВІЛ/СНІДу та колишніх солдатів (Демократична Республіка Конго); виносить на обговорення доповідь «Про становище дітей у світі» як щорічний звіт про діяльність ЮНІСЕФ, ВООЗ, ЮНЕСКО та інших «профільних» органів та установ ООН, відповідальних за

благополуччя дітей; бере участь у прийнятті Конвенції про права дитини 1989 р. [62].

В 90-х рр. ХХ століття ЮНІСЕФ забезпечив організацію та проведення Всесвітньої зустрічі на найвищому рівні в інтересах дітей, учасники якої ухвалили 30 вересня 2000 р. Загальну декларацію про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей та План дій щодо здійснення цієї Декларації; спільно з іншими організаціями ООН виступив за ухвалення Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах; їм здійснено постановку на рівні РБ ООН проблеми участі та використання дітей у збройних конфліктах міжнародного та неміжнародного характеру; закликав світову спільноту до здійснення Глобальної ініціативи «20/20», прийнятої під егідою ООН на міжнародних нарадах в Осло 23- 25 квітня 1996 р. (документ А/51/140) та Ханой 27-29 жовтня 1998 р. (документ А53/684), згідно з якою країни-одержувачі погоджуються виділяти 20% свого національного бюджету, а донори – надавати 20% своєї допомоги з метою розвитку на соціальні потреби [62].

Початок ХХІ ст. характеризується тісною співпрацею ЮНІСЕФ з міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, та акцентуванням уваги на зборі, документуванні та повноцінному аналізі фактичного, а не декларативного стану забезпеченням прав, свобод та правомірних інтересів дітей у країнах-одержувачів допомоги; на розробці юридичних та організаційних механізмів їх здійснення та захисту, консультування урядів щодо можливості імплементації Конвенції ООН про права дитини 1989 р. в національні правопорядки, виконання Декларації тисячоліття 2000 р.

Основні цілі та пріоритети ЮНІСЕФ у зазначений період співзвучні з цілям та пріоритетами Декларації тисячоліття 2000 р.: скорочення смертності дітей віком до 5 років на 2/3; скорочення на 3/4 смертності матерів; забезпечення початковою освітою 80% дітей; радикальне зниження рівня наркоманії та захворюваності на ВІЛ/СНІД серед неповнолітніх та молоді [62].

Враховуючи те, що основним об'єктом захисту в діяльності ЮНІСЕФ є діти – жертви збройних конфліктів та інших видів соціального насильства, стихійних лих та крайньої бідності, наркоманії та ВІЛ/СНІДу, діти з обмеженими фізичними та розумовими можливостями; пріоритетні напрямки діяльності Дитячого фонду ООН відображені у назвах його ключових програм.

Сьогодні основні програми Фонду розділені за наступними напрямками [60]:

1) Захист та інклюзія дитини – кожна дитина має право рости в безпечному та інклюзивному середовищі. ЮНІСЕФ співпрацює з партнерами по всьому світу, щоб просувати політику та розширювати доступ до послуг, які захищають усіх дітей. В межах цього напрямку розроблені програми Фонду щодо охорони дітей; підліткового розвитку; дітей-мігрантів та переселенців; дітей з обмеженими можливостями; соціально-економічного становища дітей; середовища проживання дітей; гендерної рівності;

2) Виживання дитини – кожна дитина має право на виживання та розвиток. ЮНІСЕФ допоміг зменшити дитячу смертність у всьому світі, працюючи, щоб охопити найбільш уразливих дітей у всьому світі. В межах цього напрямку розроблені програми Фонду щодо раннього розвитку дитини; здоров'я дітей; захисту від ВІЛ/СНІДу; імунізації; харчування; води, санітарії та гігієни;

3) Освіта – кожна дитина має право навчатися. ЮНІСЕФ працює в усьому світі, щоб підтримати якісне навчання для кожної дівчинки та хлопчика, особливо для тих, хто перебуває у найбільшій небезпеці залишитися позаду. В межах цього напрямку розроблені програми Фонду щодо освіти дітей; навчання дітей з обмеженими можливостями; навчання в надзвичайних ситуаціях; поширення інновацій в освіті;

4) Соціальна політика – кожна дитина має право на рівні шанси в житті. ЮНІСЕФ працює по всьому світу, щоб зменшити дитячу бідність і захистити дівчаток і хлопчиків від її наслідків протягом усього життя. В

межах цього напрямку Фондом розроблені різноманітні соціальні програми. З останніх – ініціатива «Громада, дружна до дітей та молоді»;

5) Діти у надзвичайних ситуаціях – кожна дитини має право на безпечні умови проживання. ЮНІСЕФ працює в зонах збройних конфліктів та інших надзвичайних ситуацій до, під час і після надзвичайних ситуацій, намагаючись надати дітям та їх сім'ям рятувальну допомогу та довгострокову допомогу. ЮНІСЕФ у надзвичайних ситуаціях значок Досягнення кожної дитини в надзвичайних ситуаціях ЮНІСЕФ працює на місцях до, під час і після надзвичайних ситуацій, намагаючись надати дітям і сім'ям рятувальну допомогу та довгострокову допомогу. Гуманітарна діяльність є центральною частиною мандату ЮНІСЕФ і реалізації прав кожної дитини. ЮНІСЕФ забезпечує постійний доступ до життєво необхідних засобів там, де вони найбільше потрібні, прискорюючи результати для найбільш уразливих дітей;

6) Гендерна рівність – кожна дівчинка має право реалізувати свій потенціал. ЮНІСЕФ працює по всьому світу, щоб розширити можливості дівчат і жінок, а також забезпечити їх повну участь у політичних, соціальних та економічних відносинах;

7) Інновація для дітей – кожна дитини має право на доступ до інновацій в усіх сферах життєдіяльності. ЮНІСЕФ співпрацює з партнерами в кожному секторі, щоб спільно створювати інноваційні рішення, які прискорюють прогрес дітей та молоді;

8) Дослідження. Глобальні програми та ініціативи ЮНІСЕФ ґрунтуються на ретельному дослідженні та ретельному аналізі становища дітей.

Підсумовуючи вищенаведене, слід констатувати те, що ЮНІСЕФ, незважаючи на його консультативний статус в системі ООН, сьогодні є основною інституцією ООН в сфері практичного захисту прав та законних інтересів дітей. Проведений аналіз показав, що компетенція та пріоритети діяльності Фонду розширювалися на кожному етапі його функціонування. Сьогодні, напрямки діяльності ЮНІСЕФ в сфері захисту прав дитини

охоплюють всі потенційно загрозливі сфери з чітким виділенням тих соціальних груп, які потребують особливого захисту.

3.2. Основні проблеми та пріоритети подальшого функціонування UNICEF в сфері захисту прав дитини

За час свого існування Дитячий фонд ООН досяг значних результатів в сфері захисту прав дітей, про що особливо наголошується в резолюції ГА ООН 61/20 від 30 листопада 2006 р. «Відзначення шістдесятої річниці діяльності Дитячого фонду ООН» [41, с. 118]. Подальше підвищення його ролі в цій сфері упирається в обмеженість правового статусу. У зв'язку з цим, за доцільне вважається змінити статус ЮНІСЕФ, перетворивши його на спеціалізовану установу ООН шляхом розробки та прийняття Статуту, подальшої ратифікації державами та укладання з ООН угоди про визнання Фонду такою установою. Статут має передбачати певну відповідальність держав за порушення зобов'язань в сфері захисту прав та інтересів дітей.

ЮНІСЕФ у межах своїх повноважень бере активну участь у міжнародній нормотворчій діяльності під час вирішення питань, що стосуються захисту прав дітей. Про це свідчить сприяння ЮНІСЕФ у розробці резолюцій ГА ООН, спрямованих на боротьбу з неосвіченістю, дитячою наркоманією, ВІЛ/СНІДом та ін., а також резолюцій РБ ООН, які передбачають захист прав дітей під час збройних конфліктів.

Разом з тим, рішення, що приймаються Фондом, носять рекомендаційний характер, за невиконання яких не настає юридична відповідальність, що допускає з боку суб'єктів міжнародного права продовження порушень міжнародних актів, що стосуються прав та інтересів дитини, а також перешкоджає зміцненню позицій ЮНІСЕФ щодо встановлення єдності загальнообов'язкової поведінки держав з метою захисту найбільш уразливої категорії громадянського суспільства. Таке становище

вимагає від ГА ООН та тих органів, функцією яких є захист прав людини, посилення контролю за виконанням суб'єктами міжнародного права відповідних конвенцій та рекомендацій.

При здійсненні своєї діяльності Дитячий фонд ООН не може вживати будь-яких примусових заходів проти держав, які допускають, здійснюють чи заохочують грубі та масові порушення прав дітей. Найчастіше результати проведеного ЮНІСЕФ моніторингу становища дітей у конкретній країні, його накопичений досвід у галузі захисту прав дітей не завжди дієві. Нерідко сприймаються лише на рівні уряду тієї чи іншої держави формально, тому не можуть забезпечити ефективного захисту дітей.

Особливе занепокоєння під час аналізу діяльності ЮНІСЕФ викликали проблеми, що стосуються форм і методів досягнення цілей та пріоритетів його конкретної політики у різних країнах; осуд з боку країн-донорів, інститутів громадянського суспільства держав, спонсорів через відсутність на практиці з боку Фонду належної уваги до питань життя та смерті щодо конкретних категорій дітей.

Забезпечення доступності до отримання рівних соціальних благ кожною дитиною залежить від виконання державами прийнятих зобов'язань по міжнародним договорам; від удосконалення спільних дій в інтересах дітей за допомогою впровадження інноваційних ідей щодо взаємодії; від своєчасного отримання органами, організаціями та установами ООН, зокрема, Дитячим фондом ООН інформації про порушення прав дітей та від швидкості реагування для забезпечення відповідної допомоги.

Якщо стосовно цілей Фонду у широкої аудиторії претензій не виникає, то засоби їх реалізації нерідко викликають у суспільстві дискусії та породжують заперечення. І, як наслідок, незважаючи на значний та загально визнаний внесок ЮНІСЕФ у соціальний прогрес на благо дітей, що багаторазово підвищило його авторитет у світі, у нього виникають проблеми через форми та методи досягнення цілей та пріоритетів його конкретної

політики, а також через їх оцінку з боку органів публічної влади, інститутів громадянського суспільства держав, спонсорів, одержувачів його допомоги.

Зокрема, Ватикан періодично припиняє пожертвування на реалізацію Дитячим фондом ООН державних програм, оскільки вважає, що Фонд нерідко використовує частину цих грошей для фінансування стерилізації та переривання вагітності у жінок.

Деякі громадські організації публічно засуджують ЮНІСЕФ за його, як вони вважають, різносторонню підтримку демографічної політики Китаю, відомої під назвою: «одна дитина в одній сім'ї».

Підсумковий висновок, зроблений зазначеними інститутами громадянського суспільства стосовно ЮНІСЕФ, полягає у наступному: хоча діяльність Фонду співзвучна та адекватна цілям та пріоритетам міжнародного гуманітарного співробітництва та розвитку, на практиці Фонд не завжди приділяє належну увагу питанням насильства щодо конкретних категорій дітей, їх життя та смерті.

Організаційна структура та фінансування ЮНІСЕФ відіграють важливу роль у його діяльності, тому що від роботи його органів та фінансової прозорості залежить ефективність проведених кампаній та програм. Діяльність Дитячого фонду ООН в умовах змінного економічного курсу, збільшеної потреби у допомозі на місцях, а також дублювання повноважень у структурі Фонду вимагає внесення змін до його структури з метою спрощення внутрішньої організаційної форми. Питання посилення аналітичних функцій, вивчення довгострокової перспективи планування діяльності Дитячого фонду ООН у країнах, щорічний аналіз «мінусів» у фінансуванні державних, регіональних та глобальних програм, кампаній дозволить оптимізувати витрати на проведення досліджень та заходів в сфері порушень прав дітей, удосконалити внутрішньо-організаційний процес планування розподілу коштів.

В практиці Фонду були неодноразові звинувачення про нецільове використання донорських коштів та про їх розкрадання.

Аналіз співпраці Фонду з головними та допоміжними органами ООН, а також із конвенційними органами, спеціалізованими установами ООН та іншими міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями, державами, без партнерства з якими його діяльність не мала б таких ефективних результатів, показав необхідність розробки концепції щодо вдосконалення взаємодії у системі ООН з метою захисту прав та інтересів дитини; звернення уваги при розробці програм, кампаній та стратегій у країнах на менталітет суб'єктів міжнародного права.

Визначені проблеми в діяльності Фонду потребують розробки дієвих напрямків та методів їх подолання. Це, в свою чергу, допоможе розкрити перспективи подальшого функціонування UNICEF в сфері захисту прав дитини.

Варто відмітити, що низку таких методів та інструментів вже розроблено. Частина із них міститься в Стратегічному плані ЮНІСЕФ на 2022-2025 рр.

Згідно зазначеного плану, подальша діяльність Фонду буде розвиватись в п'яти цільових областях [61]:

1) Цільова область 1 спрямована на забезпечення того, щоб кожна дитина, включаючи підлітків, виживала і гармонійно розвивалася, маючи доступ до повноцінного харчування, якісної первинної медичної допомоги, виховних практик та предметів першої необхідності;

2) Цільова область 2 спрямована на забезпечення того, щоб кожна дитина, включаючи підлітків, навчалася та набувала навичок для майбутнього;

3) Цільова область 3 спрямована на забезпечення захисту кожної дитини, включаючи підлітків, від насильства, експлуатації, зловживань, відсутності турботи та шкідливих практик;

4) Цільова область 4 спрямована на забезпечення того, щоб кожна дитина, включаючи підлітків, користувалася безпечними та рівно доступними

послугами водопостачання, санітарії та гігієни та жила у безпечному та стійкому кліматі та навколишньому середовищі;

5) Цільова область 5 спрямована на забезпечення того, щоб кожна дитина, включаючи підлітків, мала доступ до інклюзивного соціального захисту та жила, не знаючи бідності.

Для досягнення завдань кожної цільової області ЮНІСЕФ визначив дев'ять ключових стратегій змін, необхідних для прискорення прогресу в сфері захисту прав дітей, зокрема [61]:

1. Розробка програм взаємозв'язку гуманітарної діяльності та розвитку з урахуванням ризиків у всіх контекстах – сприятиме запобіганню кризам та забезпеченню готовності до них, створенню сильних, стійких систем та зміцнення соціальної згуртованості та підзвітності перед постраждалим населенням. Разом зі своїми партнерами у системі ООН та за її межами ЮНІСЕФ працюватиме над тим, щоб зробити медичні заклади та школи кліматостійкими та підготовленими до стихійних лих та надзвичайних ситуацій у галузі охорони здоров'я, а також використовуватиме результати аналізу конфліктів для обґрунтування своїх програм у галузі освіти, охорони здоров'я, захисту дітей, соціального захисту та водопостачання, санітарії та гігієни, щоб не допускати посилення нерівності та порушення прав, які можуть призвести до соціальної напруги.

2. Складання програм по забезпеченню гендерної рівності трансформаційним способом, що усуває структурні бар'єри – буде спрямовано на викорінення гендерної нерівності, ліквідацію структурних бар'єрів, зміну шкідливих гендерних норм та розширення прав та можливостей дівчаток, жінок та знедолених людей з різних груп населення. ЮНІСЕФ працюватиме над покращенням здоров'я, добробуту та освіти дівчаток-підлітків з урахуванням особливої вразливості бідних дівчаток; сприяти впровадженню позитивних гендерних норм на протязі усього життєвого циклу, у тому числі через гендерно-чутливе виховання дітей у всіх своїх програмах.

3. Партнерство та взаємодія із зацікавленими сторонами з державного, приватного та громадянського суспільства, включаючи структури ООН, уряди, міжнародні правозахисні механізми, бізнес, громадські організації та приватних осіб – дозволить ЮНІСЕФ використати фінансування, вплив, інновації та досвід для стійкого та масштабного здійснення прав дітей.

4. Інформаційно-пропагандистська та комунікаційна діяльність, заснована на фактах – відіграватиме ключову роль у роботі ЮНІСЕФ у кожній країні, щоб сприяти змінам у стратегічних пріоритетах шляхом надання впливу на осіб, що приймають рішення, та інших осіб для вжиття позитивних заходів щодо просування прав дітей та створення можливостей для їх розвитку.

5. Визнаючи нестабільність як одну з найсерйозніших проблем для захисту прав дітей, ЮНІСЕФ зробить зміцнення систем, що гарантують, що ніхто не залишиться поза увагою, пріоритетною стратегією. Це передбачає зміцнення компонентів, функціонування, оперативності та підзвітності систем, висування на перший план завдання посилення потенціалу працівників соціальних служб для більш ефективної підтримки спільнот, батьків, опікунів та дітей шляхом забезпечення доступу до своєчасних, якісних основних послуг та предметів постачання без дискримінації. До пріоритетів будуть належати зміцнення систем первинної медико-санітарної допомоги, щоб охопити більше дітей та сімей, особливо у нестабільних умовах; зміцнення систем освіти для вирішення глобальної кризи навчання; просування підходу, заснованого на участі всього суспільства у зусиллях щодо забезпечення готовності до пандемій та епідемій; та зміцнення національних статистичних систем та систем даних.

6. Взаємодія з населенням та зміна соціальної та поведінкової матриці – забезпечуватиметься шляхом поєднання програмних підходів, спрямованих на викорінення когнітивних, соціальних, культурних, економічних і структурних детермінантів порушень прав, нерівності,

дискримінації, недовіри, соціального розколу та порушення соціальних контрактів, а також шкідливих соціальних та поведінкових норм.

7. Дані, дослідження, оцінка та управління знаннями – матимуть ключове значення для ув'язування роботи на початковому та наступному етапах, щоб гарантувати, що політика, яку проводить ЮНІСЕФ, дійсно змінює життя на місцях і що ЮНІСЕФ надає критично важливу інформацію, яка надалі може стати основою для розробки політики та програм.

8. Робота ЮНІСЕФ в галузі інновацій – спрямована на розробку нових або вдосконалення наявних методів вирішення найбільш гострих проблем, що стоять перед дітьми, підлітками та їхніми сім'ями, їх масштабування та стимулювання попиту у співпраці з партнерами, включаючи бізнес та уряди.

9. ЮНІСЕФ також інвестує у цифрову трансформацію для вдосконалення програм та операцій, одночасно вирішуючи проблеми можливостей та ризиків для дітей, властивих дедалі більш цифровому світу.

Стратегічний план визначає курс ЮНІСЕФ на роботу з населенням, урядами, бізнесом, громадянським суспільством та іншими ключовими партнерами для зміцнення програм та систем, пов'язаних з виживанням, здоров'ям та благополуччям дітей та підлітків, включаючи імунізацію, харчування, розвиток у ранньому дитинстві, психічне здоров'я та водопостачання, санітарію та гігієну (ВСТ). ЮНІСЕФ продовжить трансформувати освіту, в тому числі за допомогою нових цифрових платформ, щоб надати кожній дитині та молодій людині необхідні знання та навички.

ЮНІСЕФ також продовжить захищати дітей від усіх форм насильства, дискримінації, експлуатації, зловживань, відсутності турботи та шкідливих практик. ЮНІСЕФ розширить свою роботу в галузі соціальної політики. Поряд з роботою та наданням допомоги під час гуманітарних криз, організація продовжуватиме підвищувати своєчасність та якість своєї готовності та реагування на випадок гуманітарних надзвичайних ситуацій,

рятувати життя та захищати права таким чином, щоб закласти основу для довгострокового розвитку.

Використовуючи свої засоби підвищення ефективності роботи, ЮНІСЕФ постійно інвестуватиме в те, щоб стати більш гнучкою, заснованою на цінностях, ефективною та результативною організацією, здатною швидко реагувати на зміни та невизначеність.

ВИСНОВКИ

Виконавши завдання, які стояли перед початком написання бакалаврської роботи, можна зробити наступні висновки.

Питання прав дитини є ключовою категорією, що визначає становище дітей у всьому світі. Донедавна проблема захисту прав дітей не розглядалася на міжнародно-правовому рівні, а відповідні питання вирішувалися в сім'ї, на місцевому та національному рівнях. Захист прав дитини, значною мірою, обумовлений тим, наскільки суспільство обізнане про права дітей та про механізми їх реалізації та захисту.

Еволюція концепції захисту прав дитини пройшла кілька етапів. Але найбільш бурхливий її розвиток пов'язаний зі створенням та функціонуванням ООН. В рамках цієї міжнародної, універсальної організації були прийняті основні міжнародні акти в сфері захисту прав дітей: Декларація прав дитини 1959 р. та Конвенція про права дитини 1989 р.

Сьогодні міжнародний захист прав дитини реалізується за кількома ключовими напрямками: 1) розробка декларацій, договорів, конвенцій, резолюцій з метою підготовки міжнародних стандартів у сфері охорони та захисту прав дитини, як єдиної правової бази для держав; 2) створення контрольних органів міжнародного рівня для захисту прав дитини; 3) приведення національного законодавства до відповідності із міжнародними стандартами в сфері захисту прав дітей; 4) надання державам міжнародної допомоги через міжнародні урядові та неурядові організації, а також різного роду приватні фонди.

Інституалізація міжнародно-правового захисту прав дитини також багато в чому пов'язана із діяльністю ООН. Більшість міжнародних контрольних органів та процедур здійснюють свої повноваження в сфері захисту прав дитини, виходячи з положень резолюцій та інших документів ООН та її спеціалізованих установ. ГА ООН, РБ ООН та ЕКОСОП, в даному аспекті, мають найбільші повноваження. При цьому, міжнародні урядові

організації у сфері захисту прав дітей, здійснюють, насамперед, регламентаційну та нормотворчу функції.

Система конвенційних органів з прав людини, існуюча в наш час, заснована на шести комітетах: Комітету з прав людини; Комітету з расової дискримінації; Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок; Комітету з економічних, соціальних та культурних прав; Комітету проти катувань; Комітету з прав дитини.

В даний час неурядові міжнародні організації є повноцінними акторами в сфері регулювання та забезпечення захисту прав дітей та найчастіше їхня діяльність, що стосується безпосередньо забезпечення та захисту прав дітей, є більш ефективною, ніж діяльність держав та міжнародних урядових організацій.

Дитячий фонд ООН був створений ГА ООН резолюцією 57 (I) від 11 грудня 1946 р. з метою створення умов стабільності та благополуччя націй та надання допомоги дітям, що стали жертвами військової агресії. Спочатку Фонд був створений як тимчасовий орган для виконання чітко поставлених завдань. Проте, враховуючи сферу діяльності даної інституції та ефективність цієї діяльності, у 1953 р. на прохання країн, що розвиваються із Африки, Азії та Латинської Америки ГА ООН ухвалює Резолюцію 802 (VIII) про включення Фонду у систему ООН як постійно діючого органу. Відповідно до цієї резолюції, повноваження ЮНІСЕФ були розширені, йому надавалося право довгострокової допомоги дітям, які зазнавали негативних наслідків внаслідок напруженої економічної та політичної обстановки, що склалася у світі, а також під час збройних конфліктів. У 1965 р. Дитячий фонд ООН, який із самого початку пов'язував воедино прогрес, мир та добробут дітей, був нагороджений Нобелівською премією миру.

По сьогоднішній день, ЮНІСЕФ залишається основним постійно діючим органом ООН в сфері захисту прав дітей. Історія його діяльності налічує сотні ефективних проектів, а цілі його функціонування зберегли свою

актуальність і сьогодні: діяти на користь дітей залежно від їхніх потреб, без будь-якої дискримінації.

Аналіз правового статусу ЮНІСЕФ, його цілей та принципів дозволяє кваліфікувати його як міжнародну міжурядову організацію, засновану та підзвітну ООН, наділену спеціальним мандатом, діяльність якої спрямована на розробку механізмів та реалізацію програм, стратегій, кампаній із захисту прав та інтересів дітей на міжнародному рівні.

Правову основу діяльності ЮНІСЕФ складають універсальні міжнародні акти в сфері захисту прав людини, у відриві від яких не можуть розглядатися права дитини: Загальна декларація прав людини; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права.

Основні принципи захисту прав дітей, на яких базується діяльність ЮНІСЕФ не відрізняються від загальних принципів охорони та захисту прав людини. Ці принципи визначені та закріплені в основних міжнародних договорах в сфері захисту прав людини. До таких принципів слід віднести: гідність, пропорційність та рівність. Разом з тим, в сфері захисту прав дитини виділяють окремі принципи, які пов'язані із фізичними та психологічними особливостями дитячого віку, зокрема: принцип неприпустимості дискримінації; принцип найкращого забезпечення інтересів дитини; принцип вільного вираження дитиною власних поглядів; принцип дотримання (забезпечення) права дитини на виживання та здоровий розвиток; принцип особливого захисту та охорони дітей.

Функції ЮНІСЕФ, в загальному, зводяться до визначення стратегічних напрямів його діяльності та забезпечення обліку потреб та пріоритетів країн-одержувачів допомоги і організації надання такої допомоги. Одним із найефективніших способів виконання передбачених завдань є участь в нормотворчості. Основні цілі ЮНІСЕФ виражені в його програмах.

З метою виконання своїх завдань Дитячий фонд ООН широко співпрацює як з державами, так і урядовими та неурядовими організаціями.

Основу такої взаємодії визначає Статут ООН. В межах останньої ЮНІСЕФ наділений постійним консультативним статусом при ЕКОСОР. Крім міжнародних міжурядових організацій, що входять до системи ООН, Фонд пов'язує відносини конструктивного співробітництва з багатьма іншими міжурядовими та неурядовими організаціями.

ЮНІСЕФ, незважаючи на його консультативний статус в системі ООН, сьогодні є основною інституцією ООН в сфері практичного захисту прав та законних інтересів дітей. Проведений аналіз показав, що компетенція та пріоритети діяльності Фонду розширювалися на кожному етапі його функціонування. Сьогодні, напрямки діяльності ЮНІСЕФ в сфері захисту прав дитини охоплюють всі потенційно загрозливі сфери з чітким виділенням тих соціальних груп, які потребують особливого захисту.

Сьогодні діяльність Фонду обмежуються певними проблемами, серед яких, обмеженість правового статусу, у зв'язку із чим, неможливість прийняття юридично обов'язкових рішень для держав-членів; різноманітність форм і методів досягнення цілей та пріоритетів його конкретної політики, в межах яких не завжди приділяється належна увага питанням насильства щодо конкретних категорій дітей, їх життя та смерті; недосконала організаційна структура та непрозорість фінансування та витрачання коштів.

Визначені проблеми в діяльності Фонду потребують розробки дієвих напрямків та методів їх подолання. Це, в свою чергу, допоможе розкрити перспективи подальшого функціонування UNICEF в сфері захисту прав дитини. Варто відмітити, що низку таких методів та інструментів вже розроблено, частина із них міститься в Стратегічному плані ЮНІСЕФ на 2022-2025 рр. Стратегічний план визначає курс ЮНІСЕФ на роботу з населенням, урядами, бізнесом, громадянським суспільством та іншими ключовими партнерами для зміцнення програм та систем, пов'язаних з виживанням, здоров'ям та благополуччям дітей та підлітків, включаючи імунізацію, харчування, розвиток у ранньому дитинстві, психічне здоров'я та водопостачання, санітарію та гігієну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко М. Комітет ООН з прав дитини на захисті дітей, що перебувають у конфлікті з Законом України. *Бюлетень «Відновне правосуддя в Україні»*, 2011. № 1-2 (16). С. 17-19.
2. Антонова О. Міжнародно-правові стандарти у сфері сім'ї, дитинства, материнства і батьківства. *Альманах міжнародного права*, 2017. № 18. С. 103-112.
3. Б'юрен ван Дж. Міжнародне право в галузі прав дитини (пер. з англ.) Одеса : БАХВА, 2006. 524 с.
4. Бордуніс Т. Аналіз нормативно-правової бази щодо забезпечення прав дітей і молоді, які живуть та працюють на вулиці, запобігання безпритульності й бездоглядності в Україні. Київ: USAID | Проект розвитку ВІЛ/СНІД-сервісу в Україні, 2011. 88 с.
5. Борисюк І.Е. Конвенції Ради Європи та законодавство України у сфері захисту прав дитини: проблеми співвідношення. *Правова позиція*, 2021. № 2 (31). С. 69-73.
6. Бурлака О. Щодо міжнародно-правових стандартів соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства й батьківства. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2015. № 3 (9). С. 25-29.
7. Буров С. та ін. Збірник навчальних текстів курсу «Захист та забезпечення прав дітей та молоді груп ризику». К. : ПП «Видавництво «Сучасний письменник», 2015. 52 с.
8. Відавська Е. Права дитини як важливий аспект виховного процесу. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2018. № 29. С. 29-34.
9. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення: 14.04.2023).
10. Гварамія Л.Л. Захист прав дитини у міжнародних конвенціях та деклараціях. URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6070/Gvaramiya.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).

11. Грушова А. Т. Співпраця України з UNICEF та ЮНЕСКО в галузі захисту прав дитини. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, 2004. № 10. С. 226–236.

12. Губаль Ю. Концептуальні підходи щодо визначення категорій "дитина" та "права дитини" за вітчизняним та міжнародним законодавством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2015. № 16 (1). С. 33-34.

13. Дакал А. В. Джерелознавчий аналіз проблематики захисту прав дитини в українському державотворчому дискурсі. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019. № 19. С. 68–75.

14. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 р. URL: <https://www.content.net.ua/registration/content/ua3878/pages/f33823.html> (дата звернення: 14.04.2023).

15. Денисенко Л.В., Дзюбій О.А. Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів. К.: Час Друку, 2011. 260 с.

16. Дрозд О., Хуторянська Т. Міжнародні стандарти забезпечення прав і законних інтересів дитини та їх імплементація в законодавство України. *Актуальні проблеми держави і права*, 2015. № 75. С. 255-261.

17. Європейська конвенція про усиновлення дітей (ETS № 58) від 24 квітня 1967 р.. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_676#Text (дата звернення: 14.04.2023).

18. Жилка К. Актуальні аспекти європейського досвіду державної політики щодо охорони здоров'я дітей. *Держава та регіони. Сер.: Державне управління*, 2013. № 4. С. 131-134.

19. Загальна декларація прав людини (прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 14.04.2023).

20. Зеленьак П. А. Становлення та розвиток міжнародно-правових стандартів у галузі захисту прав дитини на життя і здоров'я. URL: <http://apnl.dnu.in.ua/2019/33.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).
21. Кадегроб Л. Конституційно-правовий статус дитини в Україні: поняття та особливості. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*, 2018. № 1. С. 15-21.
22. Ковальчук А.Ю. Деякі аспекти правового забезпечення прав і свобод дитини. *Європейські перспективи*, 2012. №2. С. 83-87.
23. Коломоець Н.В. Міжнародні стандарти як основа захисту прав дитини на національному рівні. *Вісник ХНУВС*, 2015. № 3 (70). С. 100-106.
24. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. (ратифікована Постановою ВР №789-XII (789-12) від 27 лютого 1991 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 14.04.2023).
25. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 р.. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 14.04.2023).
26. Кондратюк Т. Павленко Ю. Захист прав дитини як важливий напрям державно-управлінської сімейної політики. *Інвестиції: практика та досвід*, 2013. № 4. С. 83-88.
27. Костіна Е. Природа домонопольного історичного періоду розвитку адміністративно-правового захисту прав дитини. *Право і суспільство*, 2012. № 2. С. 169-173.
28. Крестовська Н. Сучасне розуміння прав дитини. *Форум права*, 2011. № 3. С. 409-413.
29. Крестовська Н.М. Європейський досвід у сфері захисту прав дитини та можливості його застосування в Україні. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*, 2004. № 28. С. 54–59.

30. Лінник Н. Історичні передумови захисту прав і свобод дитини на різних етапах розвитку суспільства. *Університетські наукові записки*, 2006. № 2. С. 41-45.
31. Малик К.Р. Захист прав та свобод дитини як пріоритетний напрям роботи Дитячого фонду ООН (UNICEF). *Альманах міжнародного права*, 2020. № 24. С. 148-159.
32. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 14.04.2023).
33. Міжнародні організації: UNICEF. URL: <https://intent.press/publications/world/2022/mizhnarodni-organizaciyi-yunisef/> (дата звернення: 14.04.2023).
34. Музика В. Механізми міжнародного права щодо захисту прав дитини. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/download/758/751> (дата звернення: 14.04.2023).
35. Музикант К.А. Щодо Комітету ООН по правам дитини. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19746871.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).
36. Олифіренко Ю. Шляхи вдосконалення державного управління у сфері захисту прав дитини. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*, 2014. № 2. С. 264-275.
37. Пархоменко П.І. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та права дитини. Київ : ФОП Буря О.Д., 2022. 76 с.
38. Позігун І.О. Міжнародні стандарти захисту прав дітей. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2022. № 4. С. 158-163.
39. Права дитини та механізм їх захисту. Об'єднана асоціація студентів-юристів Закарпаття, Мережа Нідерландський благодійних фондів Центральної та Східної Європи, «Фонд розвитку Карпатського єврорегіону». УжНУ «Говерла», 2009. 46 с.

40. Радченко Б.Є., Дубровський І. Інститути громадянського суспільства у захисті прав дитини. Харків: Вид. Коваленко В. Ф., 2012. 144 с.
41. Рибинська Л.О. Регламентація внутрішньо-правової діяльності UNICEF. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, 2013. №1. С. 118-121.
42. Рибинська Л.О. Створення UNICEF та його роль у сучасному міжнародному праві щодо захисту прав дітей. *Часопис Київського університету права*, 2012. № 4. С. 384-388.
43. Сірант М.М. Механізми міжнародного права щодо захисту прав дитини. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mehanizmy-mezhdunarodnogo-prava-po-zaschite-prav-rebenka/pdf> (дата звернення: 14.04.2023).
44. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 14.04.2023).
45. Стешенко В.М. Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Харків : «Право», 2019. 392 с.
46. Толкачова Г. Гарантії прав та свобод дитини: поняття, правова природа та їх класифікація. *Часопис Київського університету права*, 2015. № 1. С. 65-68.
47. Толкачова Г. Еволюція правового забезпечення гарантій захисту прав і свобод дитини. *Часопис Київського університету права*, 2014. № 1. С. 72-76.
48. Трестер Ю.О. Міжнародні механізми захисту прав дітей. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2013. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_9_12 (дата звернення: 14.04.2023).
49. Фоменко М. Поняття інституційних механізмів контролю дотримання прав дитини. *Науковий вісник Академії муніципального управління*, 2015. № 1. С. 240-247.
50. Француз А., Перепадін К. Загальна характеристика захисту прав дитини, теоретико-правові аспекти. *Правничий вісник Університету КРОК*, 2017. № 28. С. 12-16.

51. Хендель Н.В., Пасечник О.В. Діяльність UNICEF у сфері захисту прав дитини в умовах пандемії COVID-19. *Права людини – пріоритет сучасної держави* : збірник матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції (10 грудня 2020 р., м. Одеса). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 157-160.
52. Череватова Т.В. Формування та розвиток міжнародної системи захисту прав дитини. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5995/Cherevatova%20Formuv.pdf?sequence=1> (дата звернення: 14.04.2023).
53. Шульц О. Становлення міжнародних стандартів прав дитини. *Науковий вісник Академії муніципального управління*, 2012. № 1. С. 178-186.
54. Юшкевич О.Г. Женевська декларація прав дитини 1924 року. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11117/Zhenevska%20deklaratsiia%20prav%20dytyny%201924%20roku_Iushkevich_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 14.04.2023).
55. Ярощук А. Основні принципи захисту прав дитини. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука*, 2017. № 16 (2). С. 91-94.
56. UNICEF 2021: On My Mind – Promoting, protecting and caring for children’s mental health. UNICEF, New York, 2021. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8/%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82> (дата звернення: 14.04.2023).
57. UNICEF Annual Report 2021. Protecting child rights in a time of crises. URL: <https://www.unicef.org/media/121251/file/UNICEF%20Annual%20Report%202021.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).
58. UNICEF China 2016-2020: five years of results for children in China. URL: <https://www.unicef.cn/media/19986/file/UNICEF%20CHINA%202016%20-%202020.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).

59. UNICEF Україна. Офіційний web-сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення: 14.04.2023).
60. UNICEF. Офіційний web-сайт. URL: <https://www.unicef.org/>
61. United Nations Children's Fund. UNICEF Strategic Plan 2022–2025. UNICEF, New York, 2022. URL: <https://www.unicef.org/reports/unicef-strategic-plan-2022-2025> (дата звернення: 14.04.2023).
62. United nations children's fund (UNICEF). The NGLS handbook of UN Agencies, Programmes and Funds Working for. URL: <https://www.nzdl.org/cgi-bin/library?e=d-00000-00---off-0hdl--00-0----0-10-0---0--0direct-10---4-----0-11--11-en-50---20-about---00-0-1-00-0--4----0-0-11-10-OutfZz-8-10&cl=CL2.2.5&d=HASHbccccd898c59e7e41e02150.18.2&gt=1> (дата звернення: 14.04.2023).